

კაჟა ეტზისელო

კოლხური
ფსალმუნები

100-ტომეული

გამომცემლობა „ანკარსალი“
თბილისი 2020

საქართველოს მწერალთა, მეცნიერთა და
სახობალო მოღვაწეთა საერთაშორისო აკადემია
„ძალღება-საქართველო“

საქართველოს ეროვნული აკადემია

ჰაჰა ეჭრისული

კოლხური ფსალმუნები

თხზულებათა კრებული
100 ტომად

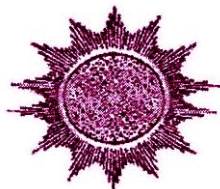
2020

საქართველოს მწიბრალთა, მცენიერთა და
სახობალო მოღვაწეთა საერთაშორისო აკადემია
„ძალღება-საქართველო“

საქართველოს ეროვნული აკადემია

ჰაჰა ეჭრისული

კოლხური ფსალმუნები

ტომი 98

2020

მთ. რედაქტორი

ზურაბ ჭუმბურიძე

ფილოლოგიის მეცნიერებათა
დოქტორი, პროფესორი, საქარ-
თველოს მწერალთა, მეცნიერთა
და საზოგადო მოღვაწეთა
საერთაშორისო აკადემია
„ქალდეა-საქართველოს“
აკადემიკოსი

© ვაჟა ეგრისელი, 2020

გამომცემლობა „**უნივერსალი**“, 2020

თბილისი, 0186, ა. ჰოლიბოროვსკაიას №4, ☎: 5(99) 33 52 02, 5(99) 17 22 30
E-mail: universal505@ymail.com; gamomcemlobauniversali@gmail.com

ISBN 978-9941-26-572-3 (ყველა ტომისთვის)

ISBN 978-9941-26-905-9 (98 ტომი)

* * *

ვაჟა ებრისელი დაიბადა ხობის რაიონის სოფელ ხორბაში. ბანათლებით იურისტი და ინჟინერია. 1983 წელს დაამთავრა მოსკოვის მაქსიმ გორკის სახელობის მსოფლიო ლიტერატურის ინსტიტუტი. ორმოცამდე წიგნის ავტორია. თარგმნილი და ცალკე წიგნებად აქვს გამოცემული საზღვარგარეთის ქვეყნების ორმოცდაათამდე ახალგაზრდა პოეტის ლექსების მცირე ანთოლოგია – „ოქროს მტვერანი“, აღექანადრა სმირნოვა-კოზოლოვას მონობრაფია – „ბრიუსოველი – ალიო მაშაჰვილი“, ფილორ ტიუტჩევის ლექსები და სხვა.

1993 წელს გამოვიდა პოეტის ათასგვერდიანი, ორი ათასამდე ლექსის მომცველი ერთომეხუთი – „იმჟნ ნათელი“ ხოლო 2002 წელს საქართველოს რესპუბლიკის გამომცემლობა „მოლოდინმა“ გამოსცა ვაჟა ებრისელის „კოლხური უსალგუნავი“-ს ხუთომეხუთის ათასზე მეტ გვერდიანი პირველი ტომი, რომელშიც ორიათასზე მეტი პოეტური ძმნილება იყო დაბეჭდილი. 2006, 2007, 2008 წლებში გამოვიდა პოეტის მეორე, მესამე, მეოთხე ათას-ათას გვერდიანი ტომეულები, ხოლო 2011 წელს დაიბეჭდა პოეტის მესამე, 1575 გვერდიანი ტომი, რომელშიც 2500-ზე მეტი ლექსია დასტაბეული.

ვაჟა ებრისელის შემოქმედებაზე ორმოცამდე მონობრაფიაა დაწერილი და ცალკე წიგნებად გამოცემული.

ვაჟა ებრისელი საქართველოს და მსოფლიოს რამდენიმე მცნიერებათა აკადემიის ნამდვილი წევრია... 2016 წლიდან საქართველოს მწერალთა, მცნიერთა და საზოგადო მოღვაწეთა საერთაშორისო აკადემია „ქალღმარ-საქართველო“-მ და საქართველოს ეროვნულმა აკადემიამ დაიწეს ქართული პოეზიის რაინდის, საქართველოს მწერალთა კავშირის, ვაჟა-ფშაველასა და ბალატიონ ტაბიძის პრემიების დაწესების, ღირსების ორდენის კავალერის, ქართული კულტურის დეკანოს მფლისა და „დიოკურია 2005“-ის, მწვიდობის ოქროს პარსკვლავისა და მწვიდობის დროშის ორდენის მფლობელის, სახალხო პოეტის, საქართველოს მწერალთა მცნიერთა და საზოგადო მოღვაწეთა საერთაშორისო აკადემია „ქალღმარ-საქართველო“-ს პრეზიდენტის, საქართველოს ეროვნული და ფაზისის საერო-სამცნიერო აკადემიის ვიცე-პრეზიდენტის,

ავსჯანმართის მმართველობა აკადემიის პრეზიდენტი-აკადემიკოსის, სსპრთმშპ-ს განათლებისა და სსპრთმშპ-ს ვიცე-პრეზიდენტი სოციალურ ურთიერთობათა“ „კარპის“, „აიას“ აკადემიების ნამდვილი წევრის, ჩარბლის, ზუბიძის, სოგის, იყალთოს საპატიო მოქალაქის, ათას-ათას ხუთასზე მეტგვერდიანი ტომეშვილის „კოლხური უსალგუნების“ (ოცდაათიათასზე მეტი ლექსი) ავტორის – ვაჟა ებრისელის ახალი, რჩეული „კოლხური უსალგუნების“ ოცდაათტომეულის გამომცემა. გამომცემლობა „უნივერსალმა“ გამოსცა პრეზიდენტის ხუთასზე მეტგვერდიანი, უმაღლეს პოლიტიკურ დონეზე შესრულებული ტომეშვილი. 2019 წლის მიწვევებს გამორვიდა „კოლხური უსალგუნების“-ს 100-ტომეულის პირველი ათი ტომი. დანარჩენმა 90 ტომმა (უკლებლივ) მისი სინათლე იხილა 2020 წელს. გამგებლობა დასაბუთდა ვაჟა ებრისელის კლასიკური პოეზიის ანტიკონსერვაციის, აბრეშვილი, პრეზიდენტის მიძღვნილი ქართული და უცხოელი პოეტების, მმართველობისა და საზოგადო მოღვაწეების (ათასამდე ავტორი) წიგნების (მონოგრაფიების), სტატიების, წერილებისა და ლექსების ოცტომეული და სხვ.

2020 წლის 16 ოქტომბერს გაიმართა ფაზისის (კოლხეთის) საერთო-სამმართველო აკადემიის საერთო კრება, რომელმაც პრეზიდენტის ვაჟა ებრისელის ავტორის ვიცე-პრეზიდენტი, ცნობილი პოეტი, ქართული პოეზიის რაინდი, ქართული კულტურის დეკანო, „კოლხური უსალგუნების“ 100-ტომეულის ავტორი, იურიდიულ მმართველობა საპატიო დოქტორი, პროფესორი ვაჟა ებრისელი.

ბაზ. „სსპრთმშპ-ს რესპუბლიკა“,
2020 წლის 22 ოქტომბერი

ჰეპატა მუდღე – ბილდა სუბიშვილი (მწერალი) და ორი ვაჟიშვილი ზურაბი და დანი (ორივე იურისტი) და სამი შვილიშვილი – ვაჟა, ნატა და ლილი. იგი – მმართველობისა და ორი და).

პოეტის ასტრომული „კოსმიური პოეზია“

ვაჟა ებრისელის შესახებ დიდი ხნის წინაც ვწერდი: „რუსეთში აკაკის და ბალაქტიონს, ღმერთი არ მიუყენს რომ შებადარო. ბავხარ ზღვის დღვას და ნაზ სიონსაც, რომ აზანზარებს წუმად სამყაროს...“

ამჟამად, როცა პოეტის ზღაპრული კოსმიური „უსაღმუნებოს“ ჯერ არნახული, ჯერ არ ბაბუნელი, ხუთასზე, ათასზე, ათას ხუთასზე მიტბვერდინი „ბაჯალო“, ოქროს ყდაში ჩასმული, ოცდაათტომეული წავიკითხე, ჩემი ძველი აზრი რადიკალურად უარყვავი და... დღეს ძველის ბასაბუნად ხმამაღლა ვაცხადებ: ვაჟა ებრისელი არც რუსთაველს, არც აკაკის, არც ბალაქტიონს და... არც მსოფლიოს, არც ძველსა და არც თანამედროვე პოეტს არა ჰბავს...

ის პრისტორიული კოლხეთის „ქუტაია“, არსის ჭალაში მგბარი მუხაა, რომელზეც ოქროს საწმისი ეკიდა (რომელიც ბერძენმა კი არა, კელაზგმა იაზონმა მიღესთან ერთად რომ ბაიტაცა).

დიახ, კოლხეთის მითიური ხელწვივის, აიეტის ხელით დარგული, ის ურჩხულ მოღარაჟი მუხაა, რომლის ცადავვიდ ტოტეზე, პოეტმა ოქროს საწმისის „ბონის“ მაგიერ თავისი „კოლხური უსაღმუნებოს“ იბაგმიუვლომელი ასტრომული დაკიდა და ბაანოცხლა, მიძინებული, დავიწყების ნაცარმომილი, არა მარტო კოლხეთის, არამედ იმდროინდელი სამყაროს ოცდაათტომეუტზე მიტ საუკუნოვანი მითებით, ლეგენდებითა და საოცრებებით დახუნდული ისტორია, რაც კომერსიდან მოყოლებული (ძვ. წ. აღ. VIII საუკუნე) არც ერთი ძველის, არც ერთ კალმოსანს არ ბაუკითხია.

100-ტომეული... ძველის ბაჩნის დიდან, XXI საუკუნის რიქრაქამდე, ასეთი (5-6 სტრიქონიანი) ვილოსოფიური, რელიგიური, მითოური, ყოვლისმომცველი პოეზია, ჯერ-ჯერობით არავის შეუქმნია დღემდე...“

კოსმოსში კი...

დაბოლოს:

„აიეტის ზღაპრულ კოლხეთს, მტრობისა და სიძულვილის გგულეშავი მისვლია... მათ იცინან იმ ოწყება დედამევის ისტორია“.

ბულნაზ ხარაიჭვილი

პოეტი, ბალაქტიონ ტაბიკის პრემიის ლაურეატი, ჯუმბერ ლეჟავას სახელობის მეცნიერებათა საერთაშორისო აკადემიის პრეზიდენტი

„გულცივად ვხეზვდი ყოველ ძეხას, ყოველ კაბეხას.“

ა. პუშკინი

წინასიტყვაობის მაბიერ

(გაგრძელება)

ყოველივე ამას მე ერთ გადამწყვეტ ფაქტორსაც დავუმატებდი, ურომლისოდაც არც შემოქმედებითი აქტივობა ჩაისახება და არც შემოქმედებითი პროცესი წარიმართება. ეს ფაქტორია ნიჭი, ტალანტი, ღვთით მონიჭებული მადლი.

უპირველეს ყოვლისა, გული უნდა ჰქონდეს შემოქმედს ღვთიური! ისე არა ფაქტორი რამ უშველის, არა რა წვრთნა გახდის შემოქმედად. მოსე ხონელიამას ასე გვაუწყებს ამბრი არაბის აღმზრდელის აბუტარის პირით: „კაცობრივი საქმე ყველა კარგა მოვაგლინო, გული კი ღმერთმან მისცეს. თუ გული არა უც, არას ერგების“.

სწორედ ამ ნიჭით, ტალანტით, ღვთით მონიჭებული გულითა და მადლით არის დაჯილდოებული პოეტი ვაჟა ეგრისელი და, უპირველეს ყოვლისა, ესაა მისი შემოქმედებითი წარმატებების წყარო.

მივუბრუნდეთ მეორე კითხვას, – რატომ მიუჯდა პოეტი საწერ მაგიდას, ლექსი უნდა მოიფიქროს და დაწეროს თუ ლექსი უკვე მოფიქრებული და და-

წერილი აქვს და ქაღალდზე უნდა გადაიტანოს? ანუ თვით საგანი აწუხებს პოეტს თუ საგანი წიგნში?

აქ შემოქმედებითი პროცესის მოტივაციასთან გვაქვს საქმე: გარეგანი მოტივი ამოძრავებს შემოქმედს თუ შინაგანი?

გარეგანი და შინაგანი მოტივი ყველა ადამიანის მოქმედებაში შეიძლება დავინახოთ. მოწაფე გაკვეთილს თუ იმისათვის სწავლობს, რომ მამამ შეაქოს და მასწავლებელმა ფრიადი დაუწეროს, მეჩექმე კარგ ჩექმას თუ იმიტომ კერავს, რომ უფრო ძვირად გაყიდოს; თუ პოეტი კარგ ლექსს იმიტომ წერს, რომ მკითხველის ქება დაიმსახუროს, მათ მოქმედებებს გარეგანი მოტივი ამოძრავებს. ასეთი მოწაფე კარგი მოსწავლე ვერ იქნება, ასეთი მეჩექმე კარგ ჩექმას ვერ შეკერავს, ასეთი პოეტი კარგ ლექსს ვერასოდეს ვერ დაწერს.

პოეტს საგანი უნდა აინტერესებდეს და არა საგანი წიგნში? აი, მაშინ დაწერს იგი კარგ ლექსს. პოეტი საწერ მაგიდას იმიტომ კი არ უნდა მიუჯდეს, რომ ლექსი მოიფიქროს, არამედ იმიტომ, რომმ უკვე მოფიქრებული უკვე დაწერილი ლექსი გადაიტანოს ქაღალდზე, დაახლოებით ისევე, როგორც არქიტექტორი სახლს ჯერ თავში აშენებს და შემდეგ – მიწაზე.

ვისაც თავად საგანი, მოვლენა აწუხებს და არა საგანი და მოვლენა წიგნში, – აი, ის ქმნის ნამდვილ ლიტერატურას.

განვუღგეთ ამჯერა თეორიულ მოსაზრებებს და
წავიკითხოთ ვაჟა ვერისელის ლექსები:

პატარა ქუნა

არავინ არ ჩანს...

ნაცემ ლეკვივით
წკმუტუნებს ბნელში
პატარა ქუნა.

ყველა ეზო-კარს ადევს ზამთრის
თეთრი ურდული...

სიციფეს ფანქრით შეუღებავს
თვალები

ლურჯად,

ცას

თოვლით სახე აქვს გაპუდრული.

კახეთი

დახლართულია ქვევრთა ფესვებით...

მღვრიე წარსულს და
მოკამკამე

ღვინოს ჩახედეთ, –

როგორ ციმციმებს ეს დალოცვილი.

მზის დიდ სარკეში იყურება

ჩემი კახეთი, –

ვაზებით სახედაკოცნილი.

თავად ვაჟა ეგრისელისაგან გამიგონია, მე ჯერ ლექსს ვწერ ფიქრში და ქაღალდზე მერმე გადამაქვსო.

როგორ არ ვენდოთ ამ სიტყვებს, როცა მის ისეთ ლექსებს ვკითხულობთ, რომელთაგან ორი აი, ახლა წავიკითხეთ

ეს არის ნამდვილი პოეზია!

ეს არის ნოვატორობა პოეზიაში!

ასეთი საკმაოდ ვრცელი შესავალი, ჩემო საყვარელო მკითხველო, მე პოეტ ილია კვაკაზაგის წერილს წარუშმდღვარე, რომელიც ვაჟა ეგრისელისადამია მიძღვნილი, რომელსაც „შარბათივით ტკბილი და მათრობელა პოეზია“ ჰქვია და რომლიდანაც საკმაოდ გაბედული შეფასებები და დასკვნები მკითხველს გაზვიადებულად არ მოეჩვენოს.

პირადად მე ბატონ ილია კვაკაზაგის მოსაზრებებს მთლიანად ვიზიარებ.

აი, ეს მოსაზრებები:

„არ შეეცდები, თუ ვიტყვი, რომ თანამედროვე პოეზიაში არ მეგულება ვაჟა ეგრისელის ტოლი პოეტი, რომელსაც შეეძლოს ასე ღრმად და ყოვლისმომცველად გადაგვიშალოს თავისი უმდიდრესი სულიერი სამყარო...“

მიუხედავად იმისა, რომ მისი პოეზია ფორმით ძირითადად მინიატურულია, იდეით და შინაარსით დიდ აზრს იტევს, – თითქოს პოემა ან ბალადა წაგეკითხოს...

ქართულ მაღალფართოსან კლასიკურ პოეზიას ევალება განაგრძოს თავისი დიდი ტრადიციები. ამ ძნელ, მაგრამ საკაცობრიო მნიშვნელობის როლის შესრულებას შესძლებს ვაჟა ეგრისელი, რომელსაც ამისათვის აქვს ყველა მონაცემი...

ასეთი ყველასაგან და ყველაფრით განსხვავებული, უმაღლეს რეგისრში აყვანილი ლექსები (არა ერთეულობით, არამედ ასეულობით და ათასაეულობით) არა აქვს არცერთ თანამედროვე პოეტს გამოქვეყნებული...

ვაჟა ეგრისელის პოეზია მიმაჩნია მსოფლიო თანამედროვე ლიტერატურის შენაძენად“.

ჭეშმარიტი ხელოვანი, ისევე, როგორც ნებისმიერი სხვა ჭეშმარიტი კომპეტენტური კეთილი მოსაქმე არ ეძებს და ვერც ითმენს ქებას, ჯილდოებს, ზიზილ-პიპილებს. არც ვაჟა ეგრისელს უძებნია ასეთი რამ. სახელგანთქმული ლიტერატურული კრიტიკოსები, ხელისუფლების მესვეურები, რომლებიც სულ ახლახან ყოველ გზაჯვარედინზე გაჰყვიროდნენ, საქართველოში პოეზიის რენესანსიაო, ამ რენესანსის შემომტანთა გვირგვინებს ადგამდნენ არა ვაჟა ეგრისელს, არამედ სულ სხვებს, რომლებსაც ათასნარ მედლებს, ორდენებსა და პრემიებს ურიგებდნენ. ვაი, რომ მათში ერთი პაოლო იაშვილი არ გამოერია, რომ ეთქვა „ჩვენ თვით დავამსხვრევთ ჩვენს თავზე მოელვარე გვირგვინებს, როდესაც ვიხილავთ, რომ პირველი ნაპერწკალი ჩვენი კოცონისა მოკვდა სამუ-

დამოდ... როდესაც დავინახავთ, რომ სხვა მადლობზე გაიხარა განახლების კოცონმა“.

განახლების კოცონი მართლაც ხარობდა იმ მოგონილი „რენესანსის“ პერიოდში „სხვა მადლობზე“, მაგრამ რომელმა ჯილდოსანმა ჩინოსანმა და გვირგვინოსანმა მედროვემ გადაყარა მედლები და ორდენები, მოიხსნა ჩინები და დაამსხვრია თავის თავზე მობრჭყვიალე გვირგვინი? არცერთმა!

ეს იმიტომ, რომ პაოლო იაშვილები აღარ შემოგვრჩა...

მაგრამ არის ვაჟა ეგრისელი!

მაგრამ არის მუხრან მაჭავარიანი!

მაგრამ არის შოთა ნიშნიანიძე!

მაგრამ არის ანა კალანდაძე!..

მუხრან მაჭავარიანს, შოთა ნიშნიანიძეს, ანა კალანდაძეს არა ორდენები და გვირგვინები, არამედ საკუთარი სახელები ამშვენებენ.

ვაჟა ეგრისელი მათზე ათი-თხუთმეტი წლით მაინც უმცროსია. ეს უფროა მიზეზი ალბათ იმისა, რომ მას მკითხველის წინაშე ჯერ კიდევ წარდგენა სჭირდება.

ჰოდა, ინებეთ, ბატონებო!

ახასიათებენ ვაჟა ეგრისელს:

პედაგოგი მიხეილ გიგობერია –

„საკუთარი ხმა, საკუთარი ხედვა, საკუთარი მიდგომა მოვლენისა თუ საგნისადმი, აი რა ახასიათებს“ ვაჟა ეგრისელს.

მწერალი ჯემსი კეპულაძე –

ვაჟა ეგრისელის პოეზიაში „პოეტური მინიატურები, ფეთქებადი მეტაფორები და სულის შემძვრავი, ამაფორიაქებელი ქვეტექსტები, პოეტური გამოსახვის ხერხები და მისადაგებული რომ ვერსად იგრძნობთ ნაძალადეგ განწყობას, მოდერნივით გატაცებას. პირიქით, იგი ცდილობს თავისი გულწრფელობით მინდობილად მიგიზიდოს, მიგენდოს, თავის სულში ღრმად ჩაგახედოს და სატეგარივით მოქმეული ქართული მოგასმენინოს“ (წერილიდან „აისბერგების წყალქვეშა სამყარო“).

მწერალი ალექსანდრე ბოლქვაძე –

პოეტი ვაჟა ეგრისელი არის „სპეტაკი, კეთილშობილი, ამაღლებული, სხვისი ჭირისა და ღხინის გამზიარებელი. საწუთროზე ჩაფიქრებული, ოცნებით ზეციურ სამყაროში მოხეტიალე, ფიქრებით მშობლიურ მიწასთან მიჯაჭვული...“

ზის პოეტი „სიცოცხლის ბაღში“ და სიყვარულის მარადისობას გალობს... გალობს აქამდე არსმენილი ხმით. ეს ხმა ქართველ მკითხველს ჯერ არ გაუთავისებია, არ შეუსისხლხოცებია... ეს ხმა ჯერჯერობით მისთვის უცხოა, რადგან მისი ხმენა გაფაციცებულია (შეჩვეულია) შედარებით უფრო ადვილად აღსაქმელ (გაჭვირვალე) ჰანგებს, რომელსაც არ სჭირდება გონების დაძაბვა, „ტვინის ჭყლეტა“, ხოლო ვაჟა ეგრისელის ხმის (პოეზიის) სირთულეს, მისი ლირიკის ფილოსოფიურ სიღრმეს – გონების

თვალთ უნდა ჩასწვდე, ჩაეძიო; ისე, ზერედე თვალის გადავლებით მისი უკიდევანო სიდიადის აღქმა ყოვლად შეუძლებელია...

რუსთაველის, ვაჟას, გალაკტიონის შემდეგ არაა იოლი სიტყვა „ჭეშმარიტი პოეტი“, მაგრამ ვაჟა ვერისელი თავისი განუმეორებელი ხმით, მართლაც ჭეშმარიტი პოეტია და ნამდვილად უკავია გამორჩეული ადგილი მრავალსაუკუნოვან ქართულ პოეზიაში“ (წერილიდან „უცხო ხმა“).

მწერალი ელგუჯა მერაბიშვილი: ვაჟა ვერისელის საიხლისკენ გადადგმული ყოველი ნაბიჯი გადადგმულია ძველზე დაყრდნობით და არა მისი უარყოფით, ამიტომაც ერთი შეხედვით ვერ შენიშნავთ ტრადიციულ კედლებზე „დაშენების“ რაიმე კვალს, უნდა ჩაეძიო, ჩაუღრმავდე.

პოეტი მურად ჭოლოკავა: „ვაჟა ვერისელის მეტაფორული პიროვნება, ჩუქურთმასავითაა გამოკვეთილი ქართულ პოეზიაში“.

ამით შეიძლებოდა დაგვემთავრებინა ვაჟა ვერისელისადმი მიძღვნილი ლიტერატურის მიმოხილვა, მაგრამ იგი სრული არ იქნება, თუ არ მოვიტანეთ ამოკრეფილი სტრიქონები მაინც ქართველი პოეტების მიერ მისადმი მიძღვნილი ლექსებიდან.

აი ზოგიერთი მათგანი:

ზაურ ბოლქვაძე:

„ჭეშმარიტ პოეტს, პატრიოტს, ერისკაცს –
ვაჟა ვერისელს

წელს შეუსრულდა ერგასი
ერისთვის ბორგავს თერგისებრ
და მიჰქრის მისი პეგასი –
ახალი ლაჟვარდებისკენ...

თამარ დაუშვილი:

„შენ ხარ მყინვარზე ამოხული ედელვაისი,
ფოცხვრების მთებზე საკვირველი თამარის წყა-
რო...“

შენ საქართველოს გიციდის გაისი
და მშობლიური სიმწვანით ხარობ...

ვანო ცინცაძე:

... სულ იბრწყინებ ვარსკვლავად,
განა მცირე კომეტად!
უსაყვარლეს რაინდად,
უპირველეს პოეტად...

მორის ფოცხიშვილი:

... ვიცი, შეაგდებ ენგურში ულაყს,
დედა-სამშობლოს ტკივილი გრევეს,
ძმას ხელს გაუწვდი ყოველთვის ძმურად,
სანთელ-საკმეველად მიუხვალ მრეველს...

გარდა ქართველი პოეტებისა, ვაჟა ეგრისელს
ლექსები მიუძღვნეს: მონღოლთა პოეტმა ცოლოლო
ტუნგუტინმა, ჩუვაშმა ვასილ ენდიშმა, თათარმა

ატილლა სადიკოვმა, რუსმა პოეტებმა ვლადიმერ შლიონსკიმ და იური უვაროვმა, უკრაინელმა ანდრეი კრიჟანოვსკიმ, უზბეკმა ბახიჯან კანაპიანოვმა, ინგუშმა ვალერი აუშევა, ლატვიელმა ველლო ლატიკმა და სხვებმა...

თავი მერვე

მცხეთაც, არმაზიც, სვეტიცხოველიც

პირველი ნაბიჯები პოეზიაში ვაჟა ეგრისელს მისმა სახელოვანმა ბიძამ, დედის ძმამ, პოეტმა ალიო მირცხულავამ (მაშაშვილმა) დაულოცა და უწინასწარმეტყველა, შენ შენს სიტყვას იტყვი პოეზიაშიო. ბატონმა ალიომ იქნება დამოძღვრა თავისი დისშივლი და უთხრა, რომ რუსთაველმა, დანტემ, შექსპირმა, სერვანტესმა, პუშკინმა უდიდესი ნახტომისებური ცვლილებები მოახდინეს მწერლობაში იმის წყალობით, რომ ფესვები ეროვნულ ტრადიციებში ჰქონდათ გადგმული, მაგრამ, ამასი იქნებ ცხოვრებისეულმა გამოცდილებამაც დაარწმუნა, პოეტი, – მწერლობაში რაიმეს რომ მიადწიო, ღრმად განსწავლული უნდა იყო. აღექსანდრე პუშკინი, კონსტანტინე გამსახურდია, ტიცვიან ტაბიძე დაჟინებით სწავლობდნენ წინა ეპოქათა მწერლობას, თარგმნიდნენ მსოფლიო ლიტერატურის კლასიკოსებს, თვეობით იჯდნენ ბიბლიოთეკებში და ჩაჰკირკიტებდნენ კაცობრიობის უდიდეს მოაზროვნეთა წიგნებს, თუ თავის შემოქმედებაში

სხვისას რაიმეს აიღებდნენ, მას ეროვნული ტრადიციების ქურაში გამოადნობდნენ ხოლმე.

მაშინ როდესაც სახელგანთქმული ბიძა მოძღვრავდა, ვაჟა ეგრისელი მშობლიური ხორგიდან ფრთებს ასაფრენად იწვევდა.

მხრებზე ფრთები დიდმა ოჯახმა გამოასხა.

მამა – ეგვენი დოღბაია ძირძველი ქართული ოჯახიდან იყო, სადაც თერთმეტი და-ძმანი აღიზარდნენ.

დედა – ფეოდოსია მირცხულავა ასევე დიდი ქართული ტრადიციების მქონე მრავალშვილთან ოჯახში აღიზარდა. ცამეტი და-ძმანი დაფრთიანდნენ ამ ოჯახში.

ისინი ორთავენი ხორგის მკვიდრნი იყვნენ.

თავადაც დიდი ოჯახი შექმნეს სოფელ ხორგაში ფეოდოსიამ და ეგვენმა.

ამ ოჯახის მეცხრე შვილი – ვაჟა დოღბაია – მაშინ დაიბადა, როცა გერმანიასთან ომის დაწყებას დღეები-და აკლდა, 1941 წლის 15 მაისს.

„თქმულებებითა და ლეგენდებით დახუნძლული კოლხეთის ერთი, პატარა სოფელიაო“ ჩემ ხორგა, ამბობს პოეტი ერთ-ერთ ავტობიოგრაფიულ ჩანაწერში.

„ჩემი მშობლიური ხორგა... ტრიფოლიატიტ კოხტად შემოღობილი ჩემი ეზო და მწვანე კონინდარზე მტრედივით დამჯდარი მეგრული ოდა...“ იგონებს იგი სხვა ჩანაწერში.

მამას იქაური სკოლის ხუთი „ადელენის“ გა-
ნათლება ჰქონდა მიღებული და საკმაოდ წიგნიერი
გლესი იყო.

დედას ფოთის გიმნაზია ჰქონდა დამთავრებუ-
ლი და, არა მარტო სახელგანთქმული პოეტის და,
არამედ თავადაც სულითა და ხორციით პოეტი იყო,
ზეპირად იცოდა „ვეფხისტყაოსანი“ და უთვალავი
ქართული და რუსული ლექსი. თავის თავზე მოკრძა-
ლებულად ამბობდა:

„გლესის შვილი ვარ, უბრალო
და არა ვინმე თავადის,
ლექსო, გამოთქმად შეგბედე,
რარიგად გაგითამამდი!“

ეს პოეტის დედის ერთ-ერთი იმ ლექსთაგანია,
რომლებსაც ხანდახან, ჩუმად, თავისთვის იწერდა
რველში და არავის უმხედდა.

დედ-მამის პოეზიისადმი სიყვარული ოჯახში
ისეთ შემოქმედებით ატმოსფეროს ჰქმნიდა, რომ ყვე-
ლა მისი წვერი ლექსებსა წერდა. ოდის კედლები და
კარ-ფანჯრები სულ ლექსებით იყო აჭრელებლი.

ოჯახის სულ უმცროს წევრს გამორჩეული ნიჭი
დაჰყვა.

ოჯახში გამეფებულ ატმოსფეროსა და შტამო-
მავლობითს მონაცემებს იმიტომ ვუსვამ ხაზს, რომ
მაშინ საქართველოსი ჯეროვან პატივში იყო ძირძვე-
ლი ბრძნული შეხედულება, „დედა ნახე, მამა ნახე,
შვილი ისე გამონახეო“ და პოეტის უკვდავი სიტყვა-

ბი, „სადაც ვშობილვარ გავზრდილვარო“. ახლა ჩვენს სათაყვანებელ მამულში სულ სხვა რამ ხდება: კაცი სატანას რომ უზის გვერდით, ივანე ნათლის-მცემელი ვარო, ამბობს, როცა ამ თავის ნათქვამს უჯერებენ!

ღმერთმა იქნებ ინებოს და ააღორძინოს საქართველოში ის საღი აზროვნება, რომელიც ასე უღმერთოდ ითელება...

მწერალ ლევან ჩოხელს წერილში „პოეტის დედა“, რომელიც ამ ათი წლის წინათ დაიბეჭდა, მოჰყავს ივანე ჯავახიშვილის მოსაზრება, გვარი „მირცხულავა“ ვარსკვლავთმრიცხველს ნიშნავსო. ამას გულისხმობდა, ალბათ, პოეტის დედა, როცა წერდა:

პაპა მეტყოდა ვარსკვლავთმრიცხველო,
ლეგენდას მეგრულ კერასთან მჯდარი,
მიწა რად იყო ცის გამკიცხველი,
ვის სდარაჯობდა მნათობთა ჯარი.

მირცხულავათა გვარმა ბევრი სახელოვანი მამულიშვილი მისცა სამსობლოს. ბევრჯერ ურჩია სახელმთხვეჭილმა ძმამ ფეიდოსიას, მიეციო შენი ლექსები დასაბეჭდად. უარი თქვა ამაზე ქალბატონმა ფეოდოსიამ. ის იმითაც კმაყოფილი იყო, რომ ძმა ჰყავდა სახელგანთქმული პოეტი და, რომ მის შვილსაც ერმა პოეტის სახელი მიანიჭა:

ღღები ჩუმად გადიან,
შეგხარი ყოველ ალიონს,
იქნებ მეწვიონ ადრიან

ჩემი ვაჟა და ალიო.
ხშირ-ხშირად ფრთებით გაზეთს
მოვლენ იმათი ლექსები,
გულში ვიხუტებ მოხუცი,
ვკოცნი და ვეაღერებ.

ამ ლექსს პოეტის დედა მაშინ წერდა, როცა მისმა შვილმა ვაჟ ეგრისელმა მოსკოვში წითელ დიპლომზე დაამთავრა მსოფლიო ლიტერატურის ინსტიტუტი და მისი ლექსები რამდენიმე წიგნად იყო გამოცემული. ამ დროისათვის მისი ლექსები თარგმნილი იყო რუსულ, მონღოლურ, უკრაინულ, აზერბაიჯანულ, სომხურ და სხვა ხალხთა ენებზე.

დაწერილი იყო პოეტის ბიოგრაფიის საკმაოდ მნიშვნელოვანი მონაკვეთიც.

ამ ბიოგრაფიაში იყო უკვე მოქცეული ომისა და ომისშემდგომი პირველი წლების დუხჭირი ცხოვრების სურათები, როცა პატარა ბიჭი ერთადერთ პერანგს შეჰყურებდა ნაღვლიანი თვალებით და ის პერანგიც თოკზე იყო გაფენილი გასაშრობად, როცა ფეხსაცმლის საყიდელი ფული რომ ეშოვნა, პატარა ბიჭს ზურვით ძალიან შორს, ხობში ორი ფუთი სიმინდი მიჰქონდა გასაყიდად...

ჯერ კიდევ სკოლის მერხზე იჯდა, როცა მისი ლექსები იბეჭდებოდა ხობის რაიონულ და ფოთის საქალაქო გაზეთებში.

ასე მიდიოდა ბავშვობისა და ყრმობის წლები ღვთაებრივ ეგრისში, ზღაპრულ ფაზისისა და პონ-

ტოს ნაპირებზე... სადაც ხობისწყალი ტანს ქალწულივით მიარწევდა, ხოლო თმადათოვლილი აკაციები ომიდან შვილის მომლოდინე დედებივით იდგნენ დამბაზე. ფაზისისა და პონტოს ტალღების ჩოჩქოლსი, ფიქრებში წასულს შვილებდახოცილი მედეას თავგანწირული კვილი და ოქროს ვერძების ავისმომასწავებელი ბლავილი ჩაესმოდა ყურში... ცაში უცებ გამერთალი ელვა კოლხი წინაპრების მიერ ბნელ წარსულიდან ნატყორცნი შუბი ჰგონებია, ზოგჯერ კი იგივე ელვა მზის შვილის – აიეტის ცეცხლის ხარების ზურგზე მოქნეულ იაზონის სახრედ მოსჩვენებია... გაზაფხულზე აფეთქებული ატმებისა და აღუჩების ამბრი გარდასულ დროთა ქარების მიერ ათასწლეულთა იქიდან მოტანილ ჰეკატეს ბარის სურნელებად ჩაუთვლია... აფრების ტკაცუნს გაუცოცხლებია მისი შორეული ზღვაოსანი წინაპრები: კოლხები, დიაოხები, აფსინები, ლახები, მოსინიკები, მარები და მაკრონები... ეგრისის მიუვალი ციხის ქონგურებზე დაუნახია მთვარისფარიანი და მზისშუბოსანი აჩრდილები გუბაზ მეფის მეციხოვნეებისა... ყულევთან და ანაკლიასთან ზღვის მოქცევისას ყურსაღარების მიერ მიტაცებული ბაგშეების ტირილი ჩასწვდომია სმენას მისას, მოქცევისას კი – დედათა მათთა გოდება... ზღვაში ჩაძირული დიოსქურია მისი მამულის მოგლეჯილ ნაწილად და ხალხის მოურჩენელ ტკივილად აუქვამს... მარად თან ახლდნენ დას თავს

დასტრიალებდნენ დიდი ეთნარქი – ლეგენდარული
ევროსი და გმირი ცოტნე დადიანი...¹

და დადგა ჟამი განშორებისა.

ყმაწვილს ხორგისა და ლეგენდების თვალსაწი-
ვრიდან დანახული სამყარო აღარ აკმაყოფილებდა...

ურჩევდა მამა, დარჩიო ხორგაში, შვილო,
ოჯახს მოეკიდე, ხელი მეურნეობას მოჰკიდეო, მე
ხანში შესული კაცი ვარ და, თუ არა შენ, აბა ვინ
უნდა შემცვალოსო?!

დედას კი სოფლისათვის არ ემედებოდა წამოფ-
რთიანებული შვილი.

მაგრამ სახსარი?

სკოლის დამთავრებისთანავე ტყეში წავიდა სა-
მუშაოდ და მთელი ზაფხული იქ გაატარა. ათეულო-
ბით საყენი შეშა მოჭრა, სახელმწიფოს დამამზადე-
ბელ პუნქტს ჩააბარა და თბილისში წამოსასვლელი
ფული დააგროვა.

თბილისის უნივერსიტეტში, ფილოლოგიურ ფა-
კულტეტზე, მისაღებ გამოცემაზე გავიდა.

ხელები რატომა გაქვს დაკაწრული და დაბერ-
ბრილიო? – არასტანდარტული კითხვა მისცა პრო-
ფესორმა.

¹ ბოლო აბზაცში მოტანილი გვაქვს გამოთქმები პოეტის
ჩანაწერებიდან.

მხოლოდ ამ კითხვაზე გასცა არასწორი პასუხი: კატამ დამპორტნაო, სხვა შეკითხვებზე კი ჩინებულად უპასუხა.

მაინც არ გამოუვიდა ამჯერად სახელმწიფო უნივერსიტეტში სწავლა. საარსებო სახსარი უნდა ჰქონებოდა საკუთარი, ამიტომ კავშირგაბმულობის საწარმოების სისტემაში დაიწყო შრომა ელექტორსამონტაჟო სამუშაოებზე. ამავე სისტემის საინჟინრო უმაღლესი სასწავლებელი დაამთავრა და ინჟინრად დააწინაურეს.

უნივერსიტეტი მაინც მისი მოწოდება იყო და ისევ მას დაუბრუნდა.

კოტე მელაშვილი

მწერალი, ფილოლოგიის მეცნიერებათა
დოქტორი, პროფესორი, აკადემიკოსი
*ნაწყვეტი წიგნიდან – პოეზიის
სამყაროში სამოგ ზაუროდ*

გაგრძელება შემდეგ ტომში

მთვარის ტაძარი

ცის სიხუმეში მსხდარი ღრუბლები,
თეთრი წვერებით –
ღმერთებს ბაძავენ
(შორს,
სადაც დილას ჭედავს მზის გრდემლი)
და ელავს მთვარის თეთრი ტაძარი,
სადაც ვარსკვლავთა
ლოცულობს მრევლი.

1975

კვეთერა

გზაზე ათასწლეულთა
ბევრი გადაემტერა,
მაგრამ ზეცა ქართული
ვითა ადრე კვეტერას*,
თავზე ქუდად ახურავს!
და შაჰ-აბასს
დედასაც,
კვლავ უხსენებს „კახურად“.

1965

* კვეტერა – ციხე-ქალაქი კახეთში (X ს.)

კოლხები

გაჩენის დღიდან პონტოს ზღვისკარად,
იქ,
სადაც მიწა ლაჟვარდოვან
ცას უერთდება –
სახლობდნენ კოლხნი, ვით მზის შვილები
და ჯოგი ჰყავდათ
ოქროს ვერძების.
აი, ამიტომ ძველი ბერძნები,
მარტო კოლხების ღმერთებს
კი არა,
თვითონ კოლხებსაც თვლიდნენ
ღმერთებად.

1969

კოკორინა

ვით ბიბლიიდან –

ძველი კოლხობით თავს იწონებ
და თან ამაყობ

და შენი სიტყვა ჰგავს კოკორინა*,

ქართულის ზღვაში –

აქ, რომ ჩაყვინთავს,
და შოთრ-წარსულში თავს რომ
ამოყოფს!

1979

* კოკორინა – იხვის ოჯახის პატარა, იშვიათი ფრინველია, წყალში რომ ჩაყვინთავს და 60-70 მეტრის მოშორებულ ადგილზე ამოყვინთავს.

ზამთარი მთაში

მთები ღვანან, ვით მეფეები,

ქედები –

მეფის ნაცვალები,

ბორცვები –

ერთგული ყრმები.

ფიფქებით ევსება ცას თვალები.

ბუხარი ზამთრის ზღაპარს ჰყვება,

ნაკვერჩხლები –

ქალწულებივით ტკარცალებენ.

1964

დაისიდან –

აისამდე

მნათთა ნათლით ივსება

ცის ქვევრები

დაისიდან –

აისამდე! –

ივსებიან და იცლებიან.

შენი „ფსალმუნები“ –

ურა კვიცვებია,

კოლხეთის წარსულს რომ

ჭიხინებენ...

1967

* * *

რომ უნთია გულში ცეცხლი,

წვავს და ბუგავს

განა ბუხარს!

და ან შხამით კვდება

გველი?!

ელვამ მეხის დანაქუხარს –

გაკვრით მოაწერა ხელი.

1964

მზე

მზე,

ცის ოქროს ფალოსია*,
ქაოსიდან ამოსული –
ყველაფერს რომ აორსულებს
და ჩნდებიან ვარსკვლავები,
მთები...
ზღვები...
ზაფხულები...
ღმერთები და ტიტანები...
თვალით ჯერ არნახულები.

1960

* ფალოსი (ბერძნ.) – მამაკაცის სასქესო ორგანო, როგორც ბუნების მწარმოებლური ძალის სიმბოლოს გამოსახულება, რომელსაც თავიანთ სცემდნენ ძველი ხალხები (ფალოსის კულტი).

**შენი ქართლი,
შენი კახეთი**

ყველა შენია –

სამოთხეა თუ ჯოჯოხეთი,
აღმოსავლეთით –

შენი ქართლი,

შენი კახეთი!

ხოლო დასავლეთ – შენი კოლხეთი,
ძმან უფროსი!..

სხვა ქვეყანაა,

სხვა სივრცეა –

გადასახედი!

1964

უცნობის ეპიტაფია

ვითა მეუფე და მწიგნობარი
მნათობებს ვკითხულობდი
ანბანივით.
და... ბოლოს მშობლიურ მიწას
მიმაბარეს!
ქართველის ცის ქალწული
ვარსკვლავების
სპეტაკი ცრემლებით განბანილი.

2019

ჯვარცმა,

ცეცხლი

ათასწლეულთა რწმენის გზას მოხდევი...
და სხვათა ნათქვამს
არ იმეორებ:
ჯვარზე არ ეცვათ გოლგოთაზე
იესო ქრისტე,
ჯორდანო ბრუნო ცეცხლზე ცოცხლად
რომ არ დაეწვათ,
არ იქნებოდა არცერთი და...
ადარც მეორე!!!

1962

ანდერძისმაგვარი

ქართული სიტყვის სპასალარი

და ამირბარი,

ვით ავთანდილი,

ჩემს სპას გიბარებთ:

როცა საფლავთან

ხელსმკრავს მაცილი,

მაშინ თქვენ –

„შავლეგოთი“* გამაცილეთ!

2020

* 1989 წლის 9 აპრილს მთავრობის სახლის წინ გაართულ მრავალათასიან მიტინგზე მერაბ კოსტავამ ვაჟა ვერისელს „შავლეგოს“ წაკითხვის შემდეგ ქართული პოეზიის შავლეგო უწოდა.

**ატლანტებს და
ტიტანებს**

ოქროს პირამიდებად,
ატლანტებს და
ტიტანებს
სურდათ მეცხრე ცის თაღზე
დედამიწის ატანა,
მაგრამ ვერ აიტანეს!!!

1966

* * *

წვიმდა...

უცებ გადაიღო!

და გამოჩნდა მთვარის გუბე.

მერე ლურჯად მობიბინე

ცის მინდორი –

ვარსკვლავებმა გადაბუგეს.

1967

ბათუმეა

მზის მოვანებას ბღავის ბოსელი,
ჩუმად იხსნება
ციხკრის კარები.
ტაღღები ნაპირს კვლავ უურჩება.
ცას ვარსკვლავების
ნაიარები,
აღარ იქნა და
აღარ ურჩება!

1976

* * *

სასაფლაოზე სანთელს რომ ვანთებთ,
რომელიც ჩუმად დნება
და იწვის!
თქვენ თუ გგონიათ ამქვეყნად ქრება!
არა,
ცად ააქვს უფალთან ხსოვნა
მიცვალებულის და სული მიწის.

2019

ზამთარი

სცივათ მთიებს და ჩუმად,
უსხედან მთვარის კერას,
ორხევა ღამის ტოტი...
და, ვით ბაბუაწვერა,
ნიავეს ხმა მოაქვს
ჭოტის!

1968

ცა

სულყველაფერი იცის ცამ:

თოვლის,

წვიმის და

ნისლეების,

რომლებსაც ქარი მოდენის.

განგის,

ნილოსის,

ოდერის,

მისისიპის და მისურის

მეცხრე ცის თაღზე მისულის,

ასე წლის მერეც მიმსვლელის.

.....

სულყველაფერი იცის ცამ.

1960

მთაწი

მითიდან თუ ჭიუხიდან
ავსულ ბაყბაყის ისმის
ღრიალი,
აღბათ მოკვდავის ხორცი მოშივდა
შორს...

მითიდან თოვლის
შუქი გამოკრთის,
ვით მიტოვებულ დევის კოშკიდან.

1983

აგათა კრისტი

სამართლის და სიმართლის

მძებნელი ხარ,

ვით ქრისტე!

(რადგან ვალი გედო ღვთის) –

საიდანღაც მოისმის

ხმა –

აგათა კრისტის* –

„დეტექტივის დედოფლის“.

1961

* აგათა კრისტი – ინგლისელი მწერალი.

ივლისი

არ ჩანდა მთვარის ნატიუსალი
და ცეცხლს აფრქვევდა მზე –
ცის ბუხარი.
ყურჩამოყრილი იდგა სამკალი.
მეხმა დასავლით გადიმქუხარა,
ელვამ კი ცაზე –
გადიკანკალა.

1960

**კოლხეთის წარსულს –
ხარ მიჯაჭვული**

რადგან ღამიდან მზეს ამოჰყევი,
დახვდი მასპინძლად მიდიელებს,
ხეთებს,
აქაველთ!
მერე დღეებმა და ბედისწერამ
კოლხთა დიდ წარსულს
მიგაჯაჭვეს და
მიგაქვავეს!

1960

შემოღობა

ფოთოლთა ქარვის მონეტებს,
ახლა მიწაზე რომ ყრია –
ოდიშს,
ფშავსა თუ
ახმეტას –
ჩაუქროლებს ვით ალალი,
არყოფნის ნიაფ-ქარი, და
ერთიან აჰგვის...
ახვეტავს!

1976

**მარსი,
ვენერა**

მილიონი სამოციით...

შორს, რომ არის მერე რა!

(მათ უფალი იწამეს!)

და მარსმა და ვენერამ,

კარგად უწყის –

რა ხდება!

ცოდვილ დედამიწაზე.

1971

ცა,
დედამიწა

რაც დიდის მოლოდინში
ნისლებში რომ სევდად იწვა –
ზღვა –
ქარიშხლის ამყოლთა!

ცას კი,
მაგრამ დედამიწას,
არსთაგანმრიგე –
არასოდეს არ ყოლია!

1977

* * *

წეროებივით ყელგაწვდილები,
სადღაც შორეთს მიმავალი
დღეები წალიკ-წალიკად,
რა დღეს და რა ხვალ
სამყაროს
სულ ერთიანად წალეკავს!

1964

გაზაფხული მთაში

მხრები შეუდგამთ ცისთვის მწვერვალებს
ამაღლებულან მთები ქართული
და გაზაფხულის ფერი
ედებათ!
თეთრი ქარების ფრთების ფათქუნით,
სადღაც მიფრენენ
მოქათქათე ღრუბლის
გედები.

1972

მთვარე – ლექვის ფოთოლი

(გარიანტი)

ვარსკვლავებით ცა ისეა

გაჭყედილი,

არჩანს ფეხის დასადგამი.

(ზამთარია...

აღბათ მოთოვს!)

ელვა გამოაჩენს წამით,

სადღაც ბნელში –

მზის ცხელ ფალოსს,

მაგრამ ღამე, ვით ადამი,

აიფარებს მთვარეს,

როგორც ლექვის ფოთოლს.

1958

სალამური

შეიდგზის დაკოდელი გულით,
სევდა დააქვს –
ცის და მიწის.
სალამურმა სიმღერასთან ერთად,
თურმე –
ცრემლისმღვრელი
ტირილი და კვნესა იცის...

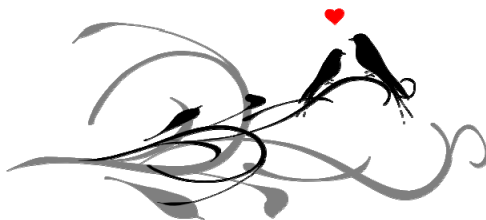
1979

ბაადური

ღვთისშვილი ბერი ბაადური
ხელში ცეცხლ-ნავთის
კოჭობით,
ელვის ცხრაწნული მათრახით,
(ვით შვენის კოლხს და
აქაველს!)
ლეგენდის გზაზე მიდის და
ბედის რაშს –
მიაქავექავებს.

1961

მედვას კოლხეთი

შოთრეული წარსულიდან:

ან-მარეს¹ და აიეტის²

რეა-კიბელას³ და კირკეს⁴

ხმები ისმის ხმაში მეხის:

– რომ მედვას კოლხეთია –

საქართველოს მესაძირკველე.

1964

¹ ან-მარე – (ცის კაცი) კოლხეთ-ქიმეთის (ეგვიპტე, მითიური მეფე (5185-5120 წწ.)

² აიეტი – კოლხეთის მითიური ხელმწიფე (ძვ. წ. აღ. XIV-XIII სს.)

³ რეა – ღმერთთა და კაცთა დედა

⁴ კირკე – აიეტის და.

ბითლზი

პრესტორიიდან გადმოსული,
შენი „ფსალმუნები“ –
შუქია ნეონის,
დედამიწას და ცას გამყვირალი...
ან „ბითლზია“
ჯონ ლენონის*,
რომელიც სამყაროს აყირავებს!

2020

* ჯონ ლენონი – ანსაბლ „ბითლზის“ დამფუძნებელი, გენიალური მუსიკოსი (1940-1980)

ღღის არმაღანი

უამს მიმწუხრისას –

ჩუმად და ფრთხილად,

დღემ საყელოში ჩაავლო ხელი

მზეს და... ატარა მთელი ღამე

სადღაც აღსავლით

და ცისკრისას –

გადახცა დილას!

1969

იდიგნა და ბურანუნი

„ერესეთი“,
„მერესეთი“,
„ოლოია“ და „რანუნი“,
– ეს კოლხური სიმღერები,
ჯერ,
ჰე, როდის ეგბეაზე¹,
მოისმოდა ნაპირებზე –
იდიგნას² და ბურანუნის³.

1960

¹ ეგბეა – კუნძული საბერძნეთში

² იდიგნა – ტიგრი (ტიგროსი)

³ ბურანუნი – ეფურატი

მზის შვილი

მზის შვილი ხარ და...

მზის შვილის

სიტყვა ცეცხლის მომდებია.

და ვით პოეტს

გწყალობს ღმერთი.

მთელი შენი პოეზია,

ზარის ჩამოკვრაა ერთი,

რომლის ირგვლივ წრეებად და

სახეებად –

პლანეტები გროვდებიან.

1992

**დიდგორი,
პრწანისი**

მიიღია ცხრაჯერ ასი წელიწადი,
საქართველოს „დიდგორი“ რომ
გამარჯვების დროშად უჩანს!
ხოლო თბილისს,
„პრწანისი“ კი,
ვით ჭრილობა,
ოთხასი წლის მერეც...
მაინც ვერ მოურჩა!!!

1989

მეხი, მეხი

სადღაც ღრუბლებში მოისმა
ხმაური,
არავინ უწყის რა მოხდა,
ღმერთმანი!
და ანდა ერთმანეთს
რატომ წაეკიდნენ!
მეხმა კი ელვას ამოკრა
ჩითლაყი
და მიახეთქა წყვლიადის ცის კიდეს.

1954

მარჯნის რიფები

ვითა მლოცველი შესციცინებ
ცას და ვარსკვლავებს,
(მთელი სამყარო გიდგას
თვალებში),

ფიქრობ: – უშენოდ როგორ იქნებიან?
... შენი “ფსალმუნები” –
მარჯნის რიფებია,
პოეზიის უსამანო ოკეანეში.

2017

**სამებრელოს მეოთხე
დალაშქვრა**

ადრეც წვაგდნენ...

მაგრამ ახლა,

ორი კოლხის ოდაბადე*,

“ქართველთაგან” მეტ იწვის:

წუხს სვე ორი იოანეს –

მინჩისა და

პეტრიწის.

1993

* ოდაბადე (მეგრ.) – დაბადების ადგილი.

პლუტონის ბინადარი

ქაოსიდან ამოსულმა

მზემ, რომ მოიღერა ყელი,

სწორედ მაშინ მის ოქროს სხივს

ჩემს კოლხეთში ჩამოყვევი,

/უკეთესს რას ვინატრებდი!

და მაშინვე გამახსენდა:

მილიონი წლების იქით,

პლუტონზე* რომ ვბინადრობდი.

1971

* პლუტონი – მზისგან 6 მილიარდი კმ-თაა დაშორებული.

მდიდარი, ღარიბი

საქმის კაცებს არ ჩვევიათ ლაპარაკი,
უსაქმურებს ენები აქვთ ადლიანი,
მათი სიტყვა ზღაპარია და
არაკი,
მდიდრისა რა მოგახსენოთ,
ღარიბი და ღატაკია
მადლიანი.

1991

რვა პლანეტა ჩახახებს...

შენი ღვიძლი რვა და-ძმა –
იყვნენ...

აღარ არიან!

(შენ თავს მზის ღმერთს უტოლებ!)
შენ მეცხრე ხარ...

ვით პლანეტა პლუტონი.

1996

ჩემი ზღვა

პატარა კოლხური ნაგებით
და მოქათქათე ორსული
აფრებით.

სულ ძველი...

სულ შარშანწინდელი...

არც შავი და აღარც წითელი,
ჩემი ზღვა,

სხვა ზღვაა...

და მეტი არაფერი.

2015

100-ტომი

პოეზიის ცის თაღზე
მოჰგავს ბომბის გასკდომას –
(უშქარი და
ურიცხვი,
ვითა ცაში მურიცხი*)
“კოლხური ფსალმუნები” –
დასტამბული ასტომად.

2018

* მურიცხი (მეგრ.) – ვარსკვლავი.

ჩამავალ მზის “ბიოკით”,
შეცქერი ზღვას,
ნაპირთან,
წამოწოლილს ინახად!
ვინც მძვინვარე ქარიშხალს,
გულში ჩუმად ინახავს.

1964

ასტეროიდს, მეტეოროიდს და...

სიყვარულით ჰგავხარ შეშლილს,
და კრეფ ზეცის კაბადონზე
დაყრილ ოქროს მონეტებს
და ავანებ სტრიქონებში –
ასტეროიდს,
მეტეოროიდს
და... ცეცხლოვან კომეტებს.

1962

ათასწლეულების მერეც,
მზე გატყვია შუბლზე დამღად,
ქართულ პოეზიის ზეგის.
ცის ბინადარს,
საიდანღაც,
შენი ზღვების გმინვა გესმის...

1969

ქრისტეს მხედარი კოლხეთიდან

კვლავ შესცივინებ მზესა და მთვარეს,
ვითარცა ციურ ჩანგსა

და ებანს.

და სანთელს უნთებ კოლხ ქრისტეს
მხედარს.

ადრე მის ცას რომ ვარსკვლავი
ება,

დღეს მზედ ქცეულა

და ყველა ხედავს.

2015

ისე, როგორც იობი

მიღმა ათასწლეულის,

ისე, როგორც იობი,

ილოცებ და მეგზურად,

რწმენას მუდამ იახლებ,

როგორც კაცობრიობის,

პირველყოფილ სინორჩეს

და სიძველის სიახლეს.

2018

**“კოლხური ფსალმუნების”
ოცდაათოთმეული**

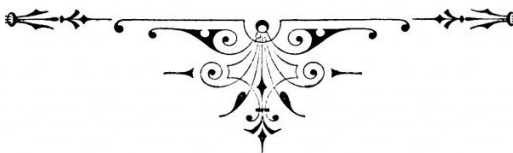
შვიდგზის ლოცვით დაქანცულმა,
მე “კოლხური ფსალმუნები”
დამით ვწერე მეტი წილი –
იოანე მინჩხივით და
იოანე პეტრიწივით.

2017

სოფლის შარა-ბილიკებით,
ჯოხით ხელში და
კითხვით,
მოდის უამი ადამის ძის
მოკითხვის და
განკითხვის.

1971

პლანეტებს და სფეროებს

პოეტო!

მზის ჩახქიანი,
შენი ლამაზი დღეები,
მოჰგაუდნენ სპარტელ მეომრებს,
და... ნათქვამს კვლავ იმეორებ:
რომ ძილს უფროსობდნენ
სულ უცნობ –
პლანეტებსა და სფეროებს...

1979

ლომისობა

ნიაგს წარსულის ბილიკით
ხმა მოაქვს ქსნის და
არაგვის –
მლოცველთ არ უჩანს ბოლო.
და ისმის ჩუმი ჩურჩული:
– მე, მთისკაცი ვარ!
არასდროს ყმა არ ვყოფილვარ
არაგვის,
ხატის ყმა ვიყავ მხოლოდ!

1996

ოღოია და ენბური

ლეგენდიდან თუ მითიდან
მოდელავს, როგორც ენბური,
არ იქნა, აღარ ილევა...
ბუმბერაზ მთების უღელში –
უხსოვარ დროში შებმული:
“ოღოია” და “ლილეო”.

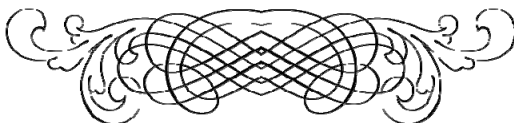
1963

ისევ კავკასიონი

მეცხრე ციდან ჩამოსული,
როცა ღამე თვალს მიღუღავს,
დაღლილს,
ვარსკვლავებთან ბრძოლით.
მთვარის შუქზე დაემჩნევა თოვლი
წელულად,
კავკასიონს –
ათასწლობით,
მხართედოზე წამოწოლილს.

1961

პოეტის ასტომეული

კოლხეთის დიდ წარსულივით –
გქონდა გულის ღია კარი.
ვარსკვლავების ზარი რეკე...

მერე,

უცებ მოვარდი და...
ცა და მიწა წა-ცა-ლეკე.

2018

ლაზი, პელაზგი

ლაზი იყავ...

გიმღეროდა პონტო “ნანას”,
კოლხური მზით მოსილი.

შრიალებდა ოქროს ყანა
და იმკიდი ოქროს თავთავს,
პელაზგ ჰომეროსივით.

2018

რწმენა

შორით რომ მეთამაშები,
მე,
მსურს ახლოდან გიხილო!
არ გხედავ, თვალში მაკლდები.
დაბოლოს მაინც, სიკვდილო,
ვიცი, რომ შემომაკვდები.

1959

მარტის ღამე

იყო ღამე მოწყენით,
თითქოს არ ეკუთვნოდა,
სივრცეებს და თავისთავს.
ელვა ნათელს როკავდა,
სანამ მუხი მოკლავდა!
ვარსკვლავები უკრავდნენ
მთვარის თარს.

1958

შაჰი ზირი

ჭირზე უარესია,

რაც “ოვსმა” და

“აფსუამ”,

საქართველოს დამართა,

და...

შენ სამართალმცოდნე*,

სხვაგან ეძებ სამართალს!!!

1993

* ვაჟა ეგრისელი განათლებით იურისტი, იურიდიულ მეცნიერებათა საპატიო დოქტორი, პროფესორი.

მზის ბეჭედი

ჩემს კოლხურ ცას აკაკივით –
 შუბლმალაღს და მუდამ
 ნათელს,
მასთან ერთად პონტოს,
 ფაზისს,
მზის ბეჭედი მკერდზე აზის –
 მითრიდატე პონტოელის,
 ანმარეს და აიეტის
 გუბაზ მეფის და ფარტაზის
 დიდი ქუჯი ეგრისელის,
წათეს,
 ცოტნე დადიანის,
 ღმერთკაც იოანე ლაზის.

1971

მაისის ღამე

მთვრალი მაისის ვარდთა სურნელით,
მოსუცი ღამე თავს კვლავ
იწონებს.
თაღზე ვარსკვლავთა ლავააშლილი.
მოვიდა ვიღაც... და ცხელ
ცის თონეს
მთვარე ჩააკრა ლავაშივით.

1955

ვარსკვლავი

ისევ ისე, ვიმეორებ, ვითა იობს,
კვლავ გმართებს ღვთის
ერთგულება,
მჯობნი ფლიდის,
რადგან ცაში მე ვარსკვლავი მეგულება,
მილიონზე,
მეტჯერაა მზეზე დიდი!

2018

“მეგრელთამცველები”

იუდას გზას მიჰყვებით! –

“მეგრელთამცველებს”* ვუყვივი!

კოლხმა ბერმა ზებედეშ,

როგორც ზურაბ ერისთავს,

“მოლაღატე” უწოდა,

მეც, თქვენ ასე შეგბედეთ!

2018

* “არის სურვილი პირდაპირი თუ შენიღბული ზრახვებისა სამეგრელოს ცალკე სახელმწიფოდ გამოყოფის თაობაზე”. ელდარ ნადირაძე – “ორიოდე სიტყვა” “ლიტერატურული საქართველო”, 2018 წლის 6 აპრილი

ქართველის პროფილი

ცალ ხელში ხმალი ეჭირა,
ისე ხნავდა და თესავდა...
(ხარებს გუთანში აბამდა),
აი, ესაა ქართველის
ანფასიცა და პროფილი.
არის და ასე ყოფილა:
სულ ბრძოლით გამოუვლია
გზა –
ათადან და ბაბადან.

1977

უსამანო ცა, ვით ეკლესია,
მავსებს სხვა იღუმალებით,
(როდესაც შვიდგზის ვილოცებ.)
ვით ეგვიპტე და
კოლხეთი,
ვით ფაზისი და
ნილოსი.

1973

რიშრაში

ფერს კარგავს “ირმის ნახტომი” და
“თქის რქა!”
დილას მამალი ყივის მესამედ.
მღვივარ ვარსკვლავთა ნაკვერჩხლებზე
შემომდგარ ცის ქვაბს –
ატყვია მთვარე –
მიმწვარ რძესავით.

1959

მრავალწერტილი...

წერე ისე, როგორც
სინორჩისას წერდი
და ადგილზე მძიმის,
ნუ დაუსვამ წერტილს,
ქარს კი არა, უფრო
მეტი მიაქვს ნიავს!
შენი “ფსალმუნები” –
მრავალწერტილია...

2017

თაგორს, ლორკას და უიტმენს

მოსვლა რომ დამაგვიანდა,
თქვენ უხემობას ნუ ითმენთ!
წელი გავიდა ერგასი,
რომ გიხმობთ მე დღე-ნიადაგ:
თაგორ,
ლორკავ და
უიტმენ!

1992

ცად ეყარა ოქროს კვერცხი,
სიმყუდროვე აფარებდა
ღამის კალთას,
თუმცა ზოგჯერ ელვის მართვე
იწივლებდა.
და... მერე მზე ყვითელგულა
წიწილივით
ამოჰყავდა ვარსკვლავების
ნანისკარტალს.

2009

ეგრისელო! არ ხარ მარტო

გვერდით გიდგას “კოლხთა მოღვმა”,
ეგრისელო! –

არ ხარ მარტო.

/თუმც ზოგს “გონი სხვაგან ურბის”,
მიტომ მეფე დავითს ნატრობ,
მის “დიდგორს” და
“რუის-ურბნისს”.

1992

15 მაისი

მოწყაღე თვალით ცისკენ მზირალი,
ეჰ, საქართველოვ, ისევ ისე
ხარ ხელშეკრული,
მაგრამ სულ მალე შენს “ამაღლებას”,
მაისს თხუმეტს –
შენს დაბადების –
დღეს – ვიზიმიებთ მე და
მერკური*.

1989

* მერკური – უფლის ელჩი და მაცნე. ღირის
გამომგონებელი.

ხილვა: კომპეუსი მცხეთაში

მთები იხურავენ ჩაჩქანს,
არაგვი კი კისრისტეხით
ჩამორბის და ტალღებს ქვებზე,
ლესავს, ვითა “ბაწარაულს”.
და გადადის მტკვარი ყირას.
მცხეთასთან კი ვჭვრეტ
პომპეუსს,
კოლხეთისკენ ქორებ მზირაღს.

1965

მარჯვენაზე მწოლიარე
ზღვამ ქარიშხლის ფეხისხმაზე,
მხარი უცებ კვლავ იცვალა.
ცას დაედო ფერი ლილის.
მწუხრისას დღე მიიცვალა,
მიწა ისმენს ვარსკვლავების
წვივილ-კივილს...

1993

ატლანტი, პლუტონი

ატლანტისა და მიდმა პლუტონის
მე,
ჩემი გენის ვეძებ
სათავეს...
და, ვით დიდგორი,
და ვით მარტყოფი,
გამარჯვებული
კვლავ მითვალთვალებს –
ჩემი ყოფნა და
ჩემი არყოფნა.

2017

თუთარჩელა

ელვა თითქოს მოცარტია
და ვარსკვლავთა კლავიშებზე
აელვარებს გიჟ ხელებს.

მთვარე –
უსმენს აკაკივით,
სირინოზ დებს –
იშხნელებს.

1980

საწმისი და ბრაალი

სიყვარულის გარეშე
ეს ღამაში სამყარო,
აღარა ღირს ჩირადაც.
სხვა ცეცხლმა და სხვა აღმა,
ისე, როგორც საწმისმა,
ისე, როგორც გრაალმა,
ბნელი გამიჩირადნა!

1998

ვით მონადირის ხმაზე ქურციკი,

ისე

მეხს ელვა წამოუხდება

და ხმა ქუხილის ზეცას აყრუებს...

...ლექსს –

ჯვარედინი რითმა უხდება,

როგორც ღამაზ ქალს –

ოქროს საყურე.

1964

ჩემი იმედის მწვანე ბალახი
მთელ დედამიწას
ისევ ედება...
თვალუწვდენელი რწმენის მინდვრები –
ოქროდ ბიბინებს,
ის განა გახმა!
და... ისევ უძლებს ჟამთა
აღმურებს.
სადღაც ცხრა ცის და
ცხრა ზღვის გადაღმა,
ვიღაც მიელის "კოლხურ ფსალმუნებს".

1994

როცა გულ-მკერდზე დამაყრიან
მიწას გრუსუნით,
თვალები ცრემლით ავესებათ
ჩემს ძველ "ძმა-ბიჭებს".
და რომ მიწყდება ცრემლი
და გლოვა,
მივატოვებ და...
მე ჩემს საფლავს გადავაბიჯებ
და, საყვარელო,
კვლავ შენთან მოვალ.

2015

ინანა

ზესკნელიდან გზა მისი,
დაბლა,
 ძირს,
 ქვესკნელამდე,
ცრემლებით დაინამა...
მაინც სანთლებს უნთებდნენ
 შუმერები თავიანთ –
 ქაღღეთაება ინანას.

1975

ზღვაში დამხრჩვალთა სულები –
ამოდიან და ღამღამით
მთვარის ნელ ცეცხლზე
თბებიან...

ქარიშხლით მკერდდაბორცვილნი
ზღვები,
ზოგჯერ კი – მთებია.

1979

ქვეყნად სიკვდილის გარეშე,
სიცოცხლე არ ჩაითვლება,
ორივეს ჩემი თაყვანი.
ერთი ხისაგან ითლება –
ჩვენი კუბოც და
აკვანიც.

2007

წარწერები ნეკრესის

მაღლე მიინაველება –

სამი ათასწლეული,

რაც "ქართულის" გარშემო

არის დაუა,

კამათი...

რეკენ დედო ზარები –

ჩვენი ეკლესიების.

რაც მოგვიხმობს ნიადაგ,

ძველი სტელა "დავათის¹",

სტელა "შარაგასის²", და

"წარწერები ნეკრესის³".

1976

1 – "დავათის" სტელა – (ძვ. წ. 680 წ.)

2 – "შარაგასის" სტელა – (ძვ. წ. 800 წ.)

3 – "ნეკრესის წარწერები" – (ძვ. წ. II – I ს. ს.) ახლანდელი ყვარლის რაიონი

“ექვსი დღე”

მიწის ძეს,
ვითარცა ანტეოსს,
ცა ცდილობს,
მიწასთან გამყაროს!
სადაც ვარსკვლავთა ფესვი ძევს,
ეს,
მე ვარ სამყარო –
"ადამის შესაქმის ექვსი დღე".

1971

ფეხდაფეხ დამდეგს არყოფნა,
ყოფნას გასვლია ყავლი.
ცნობადის ხიდან ნაყოფი
ცვივა და... მრჩება ვალი.

მე

აღარ მინდა სიცოცხლე,
სიკვდილის გვერდის ავლით.

2009

მეფეებს ცეცხლით და ომებით
სამყარო –

აუსანძრებიათ,

სადაც ათასწლეულები ირევა...

შენი "ფსალმუნები" –

ტაძრებია:

იუპიტერის,

იუნონას,

მინევრას.

1998

წველიადში გზას რომ მიიკვლევს,
ხელს უშლის მნათოა
ტინები

მზეს

რომ ჰკიდია ფარი – ცის.

ჩვენც

სიკვდილს ვეპოტინებით,
რადგან სიცოცხლე არ იცდის.

2013

არ-რა არსებობს ქვეყნად
უდედოდ!
დედა ჰყავს წუხილს,
ცრემლსა და
სევდას.
ყველას და ყოველს,
მხოლოდ სიკვდილს –
არა ჰყავს დედა.

2001

სადღაც მუხის ფულუროდან
ზარნაშო,
ღამეულ ცას უღმერთობას
შეჰკივის...
და აკვესებს ცეცხლის მფრქვეველ
თვალებს.
ცხრა მთის მიღმა,
განხიკული მთვარე,
ცას ჰკიდია ევას გამხმარ
ნეკნივით.

1976

პირი წყლითა მაქვს სავსე,
რა გითხრათ, არაგო და
თერგო!
ორი ათასი წლის წინათ –
"ძეგლი ავიგე ხელთუქმნელი" –
თქვა ჰორაციუსმა
და...
დიდება პუშკინს ერგო!!!

1968

მადო ჩქიმი არაბა

სადღაც,

ვიღაც წარსულში,

მიღის სოფლის შარაზე

და იმდერის ნაღვლიან:

"მადო ჩქიმი არაბა"*-ს,

ხმას წუხილი შეერთვის,

ეხლა მისთვის ერთია

ქრისტეცა და ბარაბაც.

1991

* "მადო ჩქიმი არაბა" – (მეგრ.) მე და ჩემი ურემი.

საიდანღაც ხმა გესმის –
მაგალს მთად და

ჭიუხად:

– რუსთაველს და ფშაველას,
ასე,

ხელცარიელი,

ნეტავ, როგორ მიუხვალ?!

2014

არაბესკები

მზის და სიცოცხლის მომლოდინე,
ათასწლეულებში განბანილი,
სულს და გონებას რომ
ესკვნებიან,
შენი "ფსალმუნები",
განა არაბული,
ძველ კოლხური –
არაბესკებია*.

1978

* არაბესკები – (ფრანგულ –იტალიურ – არაბული)
რთული ორნამენტები
(პატარ-პატარა ლიტერატურულ ან მუსიკალურ
ნაწარმოებთა კრებული)

ღასაბამი

ნაშიერნი ადამის
ისე, ვითა მხეცები,
სულ ერთმანეთს დასჭამდნენ,
დროზე რომ არ მოესწროთ:
კოლხებს,
ეგრებს,
ლაზ-ჭანებს.

1966

დაცემის არა,
ამაღლების დასაწყისია,
თეთრი მთები რომ ჩანს
აფრებივით.

საქართველო –
ოქროს საწმისია,
შავი ზღვის პირას განფენილი.

1972

სულს თუ აქამდე ვნაბადი,
შორეთით გადმოხვეწილი.
მე ვარ და ჩემი ნაბადი,
ეხლა არვინ მყავს მოწილე!
ო,
რა ღამაში იქნება
ჩემი
სიკვდილთან ქორწილი.

2014

ქრისტეს ინიციაციებს

ათასწლეულების მერე,
ნალურსმანზე ვაფენ იებს
და „კოლხური ფსალმუნების“
ოქროს თასში,
როგორც ართმათიელი¹,
ისევე ვღვრი ქრისტეს
ინიციაციებს².

1965

¹ იოსებ ართმათიელი, რომელმაც ქრისტეს ჭრილობიდან მომდინარე სისხლი თასში, (ბარძიმში) დააგროვა.

² ინიციაციები (ღათ.) საიდუმლოებათა შესრულება.

* * *

ქართლის დიდი წარსული კი –
ათასწლეულების კედლებს
აწყდება ზღვის ბორგეასავით,
ზოგი სახე ზე-ჩანს ალად.
მუხარაღზე გორგასლის,
ეჰ, რამდენის მზე ჩამქრალა.

1992

* * *

ასე იყო:

თვით უფალი,

ადამის ძის ძირად,

ფესვად,

მხსნელად ქურდის მომგონს თვლიდა.

თუმც ჯვარზეცმულ

ქრისტეს კვნესა,

ისევ ისმის გოლგოთიდან.

1974

მტკვარი ზამთარში

ერთ პირს წყალიც იძინებსო! –
ამბობს ხალხი,
მაგრამ მის თვალს
ადარ ეკარება რული.
და მცხეთასთან დგება მტკვარი,
ქართულ მიწის და თბილისის
სიყვარულით,
ზეზეულად ჩამომხმარი.

1968

ისევ ქაღდვა

(ვარიანტი)

უამთა ამდრეულ ოკეანეში,
ათასწლეულთა ხელით ნარწევი,
სამყარო დიდი საქაღაღდვა,
შიგ დევს ფურცლები –
ოქროდ ნაწერი
და... იქ პირველი არის
„ქაღდვა“¹.

1978

¹ ქაღდური (ლაზური) – ქართველურ ტომთა ძირი ენა.

ხილვა: ბაბილონი

უფლის ნახვად ასული,
ირყევიან კედლები,
ვითარც ქარში ღერწამი.
განკითხვის დღეც მოვიდა.
ისმის გლოვა,
ვედრება,
ნგრეულ ბაბილონიდან.

1978

* * *

ათა-ბაბადან ასე ყოფილა,
რადგან ცხოვრება დიდი
ომია:
რომ მიწა აღარ დარჩეს ღიობად.
წარსულის ციდან –
გადმოღვრმია,
ძველი კოლხეთი –
კაცობრიობას.

1966

პარსკვლავიანი ღამე

უცრად მოვარდნენ ქარები
და ზეცას დრუბლების
ყავარი ახადეს.
(ნეტავი სად იყვნენ აქამდე?)
და ცვივა ღალი და
სპეკალი,
ბივრიტი, ოქრო და აქატი.

1992

* * *

წინაპრის თვალთაგან ნაშუქი,
ცეცხლი რომ ციალებს
გოგირდად,
კვლავ აფროთხოვს ჭინკებს
და ავსულებს...
წამით რომ გაცოცხლდეს წარსული,
ეჰ,
რამდენ სიამეს
მოგვგვრიდა.

1978

* * *

კლდეებს გამოქცეულები,
ეს პატარა ხევ-ხუვები,
გაუხდიათ მთებს მონებად.
და ლოდები არაგვისპირ,
ისე ყრია,
ბაბილონის ნანგრევები გეგონებათ.

1979

კოლხა 5185-5120

ასე იყო ილითგანავე,
ავი უამი მტერს და
ავსულს,
ვითა წურბლებს მოგვაჯენდა...
და... სამყაროც მოგვაჩერდა,
როს კოლხეთი ამოფრინდა –
წარსულის დიდ ოგვაჯედან*.

2009

* ოგვაჯე (მეგრ.) – საბუღარი.

ბრაალის ბარძიმი

ცრემლით სავსე სამყარო –
ბობოქარი ზღვა არი...
მძვინვარ საუკუნეებს,
ვითარცა წიგნს გადაშლი
და შენ, გზაზე გოლგოთის –
ექვს ბარძიმს გრაალის,
როგორც სანთელს ანთებულს, –
რწმენის წმიდა ტაძარში.

1976

* * *

მზემ ჩაიარა...

და ვარსკვლავებით,

ჩუმად ივსება ცის ლურჯი ვარცლი.

წუხან მამლები და ყივილის ყელს

იღერებენ.

ღამე კი მთვარის სავარცხლით

ვარცხნის

ღრუბლებს და..

ცვივა სხივთა ღერები.

1968

კიბელუს და კოპალუს

ცა და მიწა წარსტაცეს
ლაზებსა და პელაზგებს,
ღმერთი კი ვერ მოპარეს.
კოლხი ახლაც სანთელს უნთებს –
კიბელეს¹ და
კოპალეს².

1977

1,2, – ძირძველ ქართველ ტომთა ღვთაებები.

* * *

მოვლენ ანგელოზები,
გიმღერებენ „ოსანას“, –
ლოცვითა და
აჯებით.
დრო მოვა და მგოსანო,
უფლის მარჯვნივ დაჯდები...

2008

* * *

ცისქვეშ ათასწლეულები,
ვით ებგური
ან ჩაფრები,
ისევ ისე ერთურთს შეცვლის...
შენი დანთებული ცეცხლი,
არასოდეს არ ჩაქრება.

2005

* * *

ჩემმა კოლხმა წინაპრებმა,

შორეულზე –

შორეული,

გზით იარა და ესეტა.

(წუთისოფლის იყო მგზავრი).

ნახა ევბუა და კრეტაც,

თუმც ესმოდა ხმა კერბერის¹

და ბლავილი მინოტავრის²

1968

1 კერბერი (ბერძ.) – მიწისქვეშა სამეფოს მცველი, სამთავიანი ავი ძაღლი.

2 მინოტავრი (ბერძ.) მონოსის ხარი, რომელსაც აქვს ადამიანის ტანი და ხარის თავი.

* * *

ყოფნა,

არყოფნის იღვა მორევი,

მზე შორს ეკიდა,

როგორც ტიარა.

ცა – ვარსკვლავებმა მადლა ასწიეს

და ერთმა არა,

წარღვნამ ორივემ,

კოლხო! –

შენს გულზე გადაიარა,

მაგრამ გადარჩი,

დღემდე მოხველ და...

მოაღწიე.

1978

* * *

ღამის ტოტზე ყორნებივით
ჩამომსხდარნო,
ჰე, ღრუბლებო, ასე რატომ
მებეგრებით?!

ავთა სული, ვითა თქვენი დიან ლეთას*.
არ ურჩება მიწას წყლული მდინარეთა,
ცას – ვარსკვლავთა ბერბერები.

1981

* ლეთა (ბერძ.) – ჯოჯოხეთის მდინარე.

* * *

მეცხრე ცაში ბინადრობენ,
(იქ ვერავინ ველარ მივა.)
ძირს არცერთი არ ჩამოვა:
აღარც ბუდა,
აღარც შივა,
არც კრიშნა და იეჰოვა.

1984

* * *

პონტოს სანაპიროზე

გესმის ხმები თუბალთა –

შორი და

წარმართული:

– აგამაღლებს უფალთნ

მზე,

და ფრთები ქართული.

1983

სოფელსა და ზესთასოფელს

ერთად იყვნენ,
ერთად ვლიან,
სიდუხჭირე და სიამე,
ერთია და ვერ გაყოფენ:
სულსა და ხორცს,
ღღეს და ღამეს,
სოფელსა და ზესთასოფელს.

1998

ეზოტერიკული

მეთერთმეტე ცის დარბაზში,

არც თენდება,

არც ღამდება.

სადღაც ვარსკვლავების იქით,

მოვერცხლილი ჩანს რიკული.

და უფრო შორს იღანდება

რადაც,

ეზოტერიკული.*

1963

* ეზოტერიკული (ბერძ.) შინაგანი დაფარული საიდუმლო.

არბოლიღს და არკადიას

„არკადია იწოდებოდა პელაზგიად.“
ნიკოლოზ მესხეთე

ათასწლეულების მერეც,
ცას და მიწას
რომ რეცხავენ,
მათი ცრემლის ნაკადია.
და სტოვებენ პელაზგები –
არბოლიღს და
არკადიას.

1965

* * *

„ცა გიხმობთ...“
დანტე

მზეს და სითბოს არიგებ –
გულთ ნამაისართ.
გწყალობს არსთა გამრიგე,
ვით მფარველი ყარიბის,
და დადიხარ მიწაზე,
მაგრამ თვალთა ისარი,
მაინც ცისკენ გაგირბის...

1999

* * *

როდესაც მზე ჩავიდა,
მთვარემ სივრცეს გახედა
ისე, როგორც ჰერცოგმა.
შენ კი გიხმობს ცის ტოტი.
ხილვა,
უხილავის და
შეუცნობის შეცნობა.

2006

დიდი დღესასწაული

ნათელ ათასწლეულებს –
ქარიშხლებად ჩაუვლის:
არიმანის,
კაენის,
ბოროტების და შურის –
დიდი დღესასწაული.

1993

* * *

ზიხარ სპეტაკ პეგასზე
და სიცოცხლის სიმღერას,
მღერი, ვით ავთანდილი.
მაგრამ იცი, რომ მოგდევს,
გზა...
და შიში ნადირის.

2007

ხმა წუხილად ცაში აღის

ქვეყნად აღარავინ იცის,
ჩემი გულის ხვაშიადი
და მე ისე ვბერდები.

ხმა წუხილად –
ცაში აღის,
ჩემი ლოცვა-ვედრების.

2004

სამცხე-საათაბაგო

ცეცხლითა და მახვილით,
გაქრა წელი ათასი.
ველარ ირხენ იარას,
ლამის შურმა დადაგოს,
მარტო ქართლი კი არა,
სამცხე-საათაბაგო.

1974

„კოლხური შსალმუნები“

ტომი – IV

ვით ღავით მეფსალმუნეს –
გღეკდა შური და
მტრობა,
სუსტთა, არა, ძლიერთა.
ღღეს,
შიში – დიდ პოეტად,
უცებ განსულიერდა.

2008

* * *

ცამდე ასვეტილ კლდეებს შუა,
ჰყვავიან ზამთრის ბაღები,
გაშლილა ზღვა, ვით
ტაშირი.

და გულისცემა ტალღების
ისმის ქარიშხლის
ტაშივით.

1993

* * *

რაც დრო გადის,
 მით უფრო,
არყოფნისკენ იურვი..
 და დღითი-დღე იზრდება,
 მიწიერი კი არა,
სხვა, რაღაც კოსმიური,
 შიში კატაკლიზმების.

1990

LA MADELEINE¹

გადავიწყების მტვერ-ნისლი
დაედო ხეთს და ბაბილონს...
ვითა სიზმარი გამქრალა
ათასწლეული რამდენი,
კულტურა მაინც ყვავილობს –
მაიასა² და მადლენის³.

1968

¹ ლა მადლენი – გამოქვაბული საფრანგეთში.

² მაიას ტომი – ძვ.წ. აღ. XXX

³ მადლენის – არქეოლოგიური კულტურა პალეოლითის ბოლნისში.

* * *

სხვაა იგი ნათელი,
ზესკენლს რომ ეხურება.
და ბნელს ზურგზე
იკიდებს.
ლოცვის საფეხურებით –
მიუყვები ცის კიბეს.

1991

კოლხი კორიბანტები

ათასწლეულებს მღვრიე ტალღებად,
სადღაც წარსულში

მიაგორებენ:

აქ – ფაზისი და იქ კი – ნილოსი.

ცაში ვარსკვლავთა კოცონს

ანთებენ,

ოდესღაც პონტოს სანაპიროზე –

მცხოვრები კოლხი – კორიბანტები.*

1979

* კორიბანტები – დედალვთაება რეა-კიბელეს, ან ნანას ქურუმ-ღვთაებები.

ნისლის ფთილა

(ესპანეთში)

რომ მიიწვევს ჩუმად ცისკენ –
მოფარვატე ნისლის ფთილა –
ლოცვა არის მადიარის.

მზის ამოსვლა ყოველ დღიით,
ზენაარის მადლი არი.

1997

* * *

საიდანღაც სიშორის,
ისევ გიხმობს
სხვა ზარი, –
რადღაც ამბიციური.
რადგან შენ ხარ ნაზავი –
მიწისა და ციურის.

1977

მართას ვედრება

თავთუხიანი მიგელის ყანა,
დრო აღარ იცდის
და სწრაფად გარბის.
ფარისეველნი „ჯვარს გაცმევენ“
ქანაანს,
დაი, გთხოვს, მართა:
ნუ წახვალ, რაბი!

1967

* * *

თვალს მოაქვებს მიწას ელვა,
არეინ იცის,
რა მოხდება.

(სადღაც, ვიღაც სცემს დაფლაფებს).
ციდან სხივი გადმოხდება
და ბნელ ნათელს
გარდმოგვაფენს.

1966

კოლხო

ისტორიის ძველ საბჭელში,
გალეწილი –
სხვათა ხმები.
ვით მარცვალი ყრია ფეტვის.
შენ ზღვისკარად დგახარ ულოდ,
(მტერს წარსული მიაფეთე!).
ვინც დაგეძებს, კვლავ გპოულობს,
კოლხო –
ქო იაფეტის.

1996

უამს მიმწუხრისას შავი ყორანი,
მთებს გადაუფრენს ფრთებით –
სიკვდილის.

შუბლს შეიკრავენ კლდეთა ტინები,
დამე მოზიდაეს მთვარეს
მშვილდივით.

ცას მნათთა სისხლი დაედინება...

1958

რა იყო ნეტავ,
 წუხელის ციდან,
თითქოს-და კოკით ასხამდა წვიმა.
 დიდი ხნის წინათ,
მკედარ მამის ლანდს დამდგარს
ნუშებთან,
ვერ ცნობდა მურა,
 ღობე-ღობე დასდევდა ყევით
და ეზოში აღარ უშვებდა.

1966

ბერი თევდორე

სამშობლოს ორგულს და მოღალატეს,
ვინც რომ განაგებს მეფის პალატებს.

ზოგ ხელმწიფეს და მის

ქვეშევრდომებს

და ყველა “დიდ კაცს” - ცრუს და

მედროვეს,

ერთად იყიდის ბერი თევდორე.

1995

სისხლით მორწყულ ქართლს და სამცხეს,
სპარსი არა,
ოსი იკლებს,
და გულს მაინც ვერ იოხებს,
და.. აურუოლებთ მოსინიკებს.
აბსინებს და ჰენიოხებს.

1993

მოყვავილე და უსამანო,
 ღურჯად გაშლილი
 და მარად ლალი,
მოგიხმობს სივრცე შენი დობილი,
და შენ მიფრინავ მადლა,
 სულ მადლა,
ვითარც არწივი,
საკუთარ ფრთებს მინდობილი.

1961

ფესვები

წარსულიდან რომ ნელა ამოდის –
მარადიული ჩემი ფესვია:
დიაოხია,
მიდია და ქალდე,
ლაზიკა,
ვერ წააქცევენ ჩემს ხვალის დღეს და
პოეზიას,
რადგან სამშობლოს სიყვარული –
უღვეს საძირკველად.

1996

სადღაც მიიკლანება ელვა,
როგორც ევფრატი,
გარდასული დღეები ხსოვნის
ცეცხლზე თბებიან,
და ცა მოჰგავს სამეფოს –
ნაბუქოდო – ნოსორის,
ვარსკვლავნი –
წინაპართა ოქროს
საფლავებია,
საიდანაც ბრწყინავენ
მათი ძვლების ფოსფორი.

1964

აღბათ მალე ელვასავით,
როგორც წმინდა სამუელი,
უამს შეაკრობს –
გზა უკუნი,
რადგან ქართლის ცა მოელის
პოეტს,
სულ სხვა საუკუნის.

1960

დილას ტორებს სცემს ყალყზე შემდგარი
და მზე ჭიხვინებს

ურა კვიცივით...

ყორნის ძახილი, ისმის ედგარის:

– აჰა,

მოესულვარ ზღვის შფოთიდან,

ცის ღუმლიდან,

მთვარის კრთომად და ვარსკვლავთ

სიცილად.

1958

თუში

ჯვრიან ფარდაზე ჰკიდია ხმალი,
რომელსაც ახსოვს სიკასკასე
პატარა კახის

და მოგონების მტვერი აცვივა...
თუში შორეთში ესიტყვება თავის
ორეულს:

– რაი უშველის საქართველოს,
დღეს მტერმორეულს?!

და...

„ფრანგულს“ მზერას ვეღარ აცილებს.

1995

მოულოდნელად როდესაც წავალ,
ჩემი სახელი დაერქმევა
ამ ღამაზე გამზირს,
გადაიკივლებს არყოფნა წავად
ყოფნის ცაზე და...
მიეცემა სიცოცხლეს აზრი.

.....

ჩემი სახელი დაერქმევა ამ ღამაზე
გამზირს.

1966

წუთისოფლის შხამით აღესილი,
მარადის მთიბუეღის
კივის ცეღი:
ამ დღეთა მიღმა გაღასცურე,
მიწა –
მიწადვე მიიქცევი,
სიცოცხლე –
სიკვდიღია გაღაცმული.

1959

სულთამობრძავი ეს საუკუნე,
ხელში მიჭირავს,
ვით საღამური,

და...

ჩემი ლექსის ყველა სტრიქონი,
მოშურნეთათვის ჩემი მამულის,
არის საყვირი –
იერიქონის.

1966

ღამის მიღმა...

და მზის იქით,
მძინარ ზღაპრებს რომ აუვლი,
ფიქრის ცეცხლად დაინთები,
მიტომ ქართლში გაადვიძე,
კოლხური და რომაული
ლეგენდები და მითები.

1962

ვარსკვლავთა ნაკვერხსლებზე დაყრილებს,
ნაწვიმარ ღრუბლებს აუღით
ოსშივარი,

იქ ასვლას მწვერვალი ლამობს მთის,
ცა –

თითქოს დევების კოშკი არი,
საიდანაც მთვარე –
შუქივით გამოკრთის.

1961

ასეა წუთისოფელი:

გვლევენ დღეები უამინდონი
და ბედისწერაც გვზარავს აბელის,
რადგან ცხოვრება –
დანაღმული არის
მინდორი,
რალაც წამებში გადასარბენი.

1966

დამის ტოტზე შემომჯდარი მთა –
ორბია,
ასე მოჩანს როცა ბნელა
და მზე როცა მიცვლილია,
მატრაკვეცა ვარსკვლავები –
გარბიან და გამორბიან
და დილაბდე სიმარტოვეს იცინიან...

1978

ფერთა მუსიკის იყო მგოსანი,
თუ არა იგი,
ქართლის მაღალ ცას –
მარადისობას ვინ მიუსჯიდა,
სხვა არაფერი...
ხელში ფუნჯით დგას ფიროსმანი
და უკვდავება იმზირება –
მხატვრის ფუნჯიდან.

1964

ქვეყნად სიკვდილი არის მეუფე,
სიცოცხლე გახლავთ –
მეფის ნაცვალი,
დღისით მზით,
ღამით მთვარის საცრებით,
ჩვენი აქ ყოფნის ოქროს მარცვალი
იცრება...
იწვის და ინაცრება...

1978

რწმენის სანთლად ანთებული
 (ჩვენ მტრებს ახლა რაც
ახარებთ),
ის ტაძრები მიქრებიან!!!
 ციხე კოშკთა ნანგრევებს
 და ნასახლარებს,
დღე და ღამე რომ დაეშუის,
 ქარი არა,
 ჩემი შავი ფიქრებია.

1995

ფიფქები –
თეთრი ანგელოზები,
მთებს მიღმა –
ღრუბლებს თავს აფარებენ,
ელვა შიშობს და ძირს იხედება,
ისმის ნაპირთან მუხლმოყრილი -
ზვიროთა ვედრება,
და უხმო მესა –
გადაღლილი ქართა ზარების.

1967

სამშობლო იყო ჩემი ოცნება...
მამულო ჩემო!
დღე და მოსწრება,
შენს ლაჟვარდოვან ცაზე ვკიდებდი –
ჩემი სიმღერის ფერად ირისებს,
და ფიქრი –
აზრის პერგამენტებზე,
სიყვარულის ოქროს ძაფით
დავაგვირისტე.

1981

ცის ტოტზე მცოცავ შეღამების
ვარდისფერ ბინდში,
ვითარც ქალწული, აშრიალებს
აბრეშუმს ჩალა,
პირზე აშრება დღეს
ივლისის დაღლა და ოფლი,
ხოსბის ყივილი ლერწმოვანში
მიმაღლა ჭკალამ,
შესანსლა ღამემ ხმაური სოფლის.

1959

შეელას ითხოვდა...

ზვირთთა ხელებს

ზეცას უწვდიდა,

მაგრამ ღრუბლებმა დაიგვიანეს

(ცაში ღრუბლები ბლომად ეყარა),

და რომ მოვიდნენ,

ზღვა არ ჩანდა თვალცრემლიანი,

ქართა მეუფეს მოეტაცა...

და წაეყვანა...

1961

300 ბილგამეშმა

ისევ მომესმის გრგვინვა – გრიალი,
კლდეს მიჯაჭვული ამირანი
თითქოს აეშვა,
სული ვერ უძლებს ტკივილს საშინელს,
რადგან უეცრად,
ენქიდუში,
ვით გილგამეშმა,
ჩემში სიკვდილი აღმოვაჩინე.

1966

უცებ განახვეს ღამის კარები
და ვარსკვლავები
ყვითელ ჩაღმებით,
შემოეხვივნენ მოვარეს, ვით ყაენს,
მერე გალობით
იასამნების,
ეს გაზაფხული ჩამოიყვანეს.

1987

ჩემი ბავშვობა იქ არის

ბობოქარ ზღვებთან კი არა,
ჩემი ბავშვობა იქ იწყება და
იქ არის
და მოგონებით თბება,
სადაც ნაფლოქვარი და ნაჩლიქარი
ყრია...
პატარა ტბებად.

1979

აბრიალებს მზის ცეცხლიან თვალებს,
დღის სიცხე და ძლიერ შორით,
მიწას გაფოფრილ კრუხივით აზის,
გაშლილი ფრთების ეტლში ზის ქორი
და ცის მინდორზე
მსტომ წრეებს ხაზავს.

1976

ქვეყნად

არავის ეცოდინება,

რომ მიტოვებულ

პარას ჭალაში,

სადაც ყვავილობს ველი – ზაფრანის,

იქ წიფელაზე –

ობლად მჯდარი

შაშვის გალობა,

რომ არის ჩემი წმინდა საფლაუვი.

1995

ნაპირს მოადგა და ხელი დამიქნია,
სულ სხვა წუხილით
და გოდებით
(ახლა გაზაფხულის წყნარი საღამოა),
და, მე ზღვის
მოქცევას
ისევ ველოდები,
მაგრამ ღოდინი ვიცი ამაოა.

1987

ციცინათელა

წვეთი სინათლის პატარა შუშას
ამსხვრევს,

ამთელებს,

ამსხვრევს,

ამთელებს...

და შუაღამით, თავის ამალით,
სოფლის შუკაში გზას მიიკვლევს

ციცინათელა –

ცისკრის ვარსკვლავის

შორეული შთამომავალი.

1956

ჩემი ფაზისი

დღისით მზით,

ღამით თუთარჩელათი,

ცა მიაცილებს უძვირფასესი,

ლოდინით დაღლილ ზღვის ნაპირამდე,

რადგან ზაფხულში

ფეხმძიმდება

ჩემი ფაზისი

და... მუცელი წვდება ცხვირამდე.

1956

საუკუნემ მეოცემ,
მეხთა-ტეხის გარეშე,
პოეზიის ცის ტოტი
 უეცრად დაარხია,
და სტრიქონთა შორის –
 გაჭრილ სამარეში,
არავინ არ იცის,
 რა განძი მარხია.

1991

გადმონადენი ათასწლეულებს,
სიკვდილ-სიცოცხლის
კლდეს
ეხეთქება,
ერთი ზათქით და დავიდარაბით,
და წარსულიდან ქართუს,
ხეთების, -
მოქუხს სიმღერის თეთრი არაგვი.

1994

თელა და ივანი

ამ ხეებს,

ზღვამ სული შთაბერა,

და ცამ დაიფარა მზის ფართით

(მათ, ბუმბერაზები სიცოცხლეს

უშლიდა),

ახლა

კი,

მითებში ცხოვრობენ გულმშვიდად,

ლამაზი ცოლ-ქმარი –

თელა და ივანი.

1972

ზეიმობდა ბუნება...

და ხარობდა მთა-ველი –

გაზაფხულის შემოსვლას,

ცას –

მზის სხივი ემოსა,

როგორც ოქროს კრაველი.

1980

ცისა და მიწის დასალიერთან,
ელვის ვარდისფერ თოკით
დაბორკილ
საავდრო ღრუბლებს ქარები აშლის,
შიშველი ტალღა –
ნაპირისკენ ისე გამორბის,
თითქოს-და დედას გამოეჭვა პატარა ბავშვი.

1977

ჭყონდიდი

ადიდდა და სობისწყალი,
დაეძგერა კვლავ ფონს,
დიდი,
არც საკეტი,
არც ურდული,
სოფლის ბოლოს დგას ჭყონდიდი,
ზამთრისაგან გაქურდული.

1965

დარდს და სიხარულს –
ცა აქვთ საერთო,
იყუნე, გულო!
რომ გათენდა დღე
უამური,
სიყვარულის ხეს ისევ ნახავ თეთრად
შემოსილს,
ისრებს კაპარჯში აწყობს ეროსი
და... სიცილი ისმის ამურის.

1994

აჰა,

სვანეთი –

ცისკრის გაღება,

შორიდან ისე მოჩანს თეთნულდი –

ვითარც იესოს –

ცად ამაღლება.

1959

ზღვას,

ქარის მკლავზე ჰყავს დაწვენილი
მზე,

მას სინათლის სული ამოსდის
და განწირულის მესმის ხროტინი...

შორს,

წვერცანცარა ერთი ღრუბელი,
ხელთ ეღვის შუბით მიქრის სადღაც
ღონ

კიხოტივით...

1959

ქართლის ცა მიწას ემხობა,

– ცხოვრება?

– არა,

გაძლება!

ღრუბლები ჩანს საზარელი,

ღუმელს რეკავენ ტაძრების

ხმაგაბზარული ზარები...

1994

მკვდრის მზე

შეუნდოს! –

ღვინის ცრემლებს

მოსწმენდს

ნატეხი პურის,

ნაწნავს მოიკვეცს, იტირებს ვაზი,

რკინისმკვნეტავი,

აწ მიწის ბელტი,

რადგანაც მიქრის არყოფნის გზაზე,

მკვდრის მზის სხივების

მოწყენილ ეტლით.

1958

მადლა მიიწევს ღრუბლების კვამლი,
ჰეფესტო დილას მზის გრდემლზე
კვერავს,
და ღმერთი ცის კარს აღებს და კეტავს,
ობოლი მთვარე –
დამდგარა შტერად
და ვარსკვლავები –
ქცეულან ჭვრეტად.

1982

ყინვის ზანზალაკებით
აღარ მოდის ზამთარი,
აღარ უჩანს საზღვარი –
შემოდგომის მოლოდინს,
ცაზე დიან ღრუბლები დამწვარი მზის
ხანძრით,
აქ, გულთეთრა ჩიორა,
როგორც
სტომატოლოგი,
წელში მოხრილ მხესუმზირას –
კბილებს ფრთხილად აძრობს...

1964

აზრს შებმული სიტყვის რაში,
სტრიქონების ოთხი ეტლი
მიქრის...
და კვლავ მიაჭენებს
შავ და წვრილ – წვრილ ასოების
მოფუსფუსე ჭიანჭველებს.

1964

ქედეო

ახურავთ თოვლის ყაბალახები
და ღრუბლების და ქარების ბუკით,
კვლავ ამოდიან მაღლა ცაზე
ისევ და ისევ,
რომ დაინახონ სამყარო უკეთ,
იგრძელებენ და იგრძელებენ ქედები
კისრებს.

1974

ელვის ვარდისფერ ძაფით დაღამბულს,
ცა კვლავ მოისხამს
შავი ღრუბლების
წვიმით დაჩითულ ცისფერ მანტოებს,
ქარი კი ტალღას ამოიყვანს ზღვიდან
ხელმკლავით,
დასვამს ნაპირზე და...
მიატოვებს...

1989

**ბორბავს ენბური... ბრბვინავს
არაბვი...**

ნელა ესობა ხმალი ვადამდი,
ნიკოფსიიდან –
დარუბანდამდი...

ტირის ჭოროხი...

გვქონდეს რა გული! –

ბორბავს ენბური...

გრგვინავს არაგვი:

- ო, რა მცირეა შემორაგველი

და რა ბევრია შემოსარაგვი!!!

1995

თავზე ეხურა თოლიების თეთრ ჩაღმიანი

ცა და...

გინებით

მოვარდა ქარი და აყარა,

ზვირთთა –

აბორიგენები,

არის გაწევა... გამოწევა... აყალ-მაყალი...

1992

ხშირად ვუსმენდი ხობისწყლის

ჩურჩულს,

ეჰ,

სოფელს მაშინ სხვა ფერი ჰქონდა,

ქარებსაც,

ბავშვი წვიმით რომ ვარცხნეს,

ახლა,

იქ არ დგას,

მამაჩემის მეგრული ოდა

და ეზო მოჰგავს უძველო კვარცხლბეკს.

1990

ზღვა მუშტებს იშენს,
ვით მამამძუძე,
ქარიშხალი კი თმას შავად
იშლის,
თრთის,
ცის –
მეხით გახეთქილი შუბლი,
ელვა,
სადღაც მიიმაღა შიშით,
ჭადარა რომ შეერია ღრუბელს.

1967

ცაცხვების ხისქეშ,
ხავსიან ლოდზე,
მე ჩამოვჯექი წვიმით სველი
და მობუზული,
უამურ ფიქრში წამს ჩავიძირე...
და იძრა მიწა,
და მიწიდან მესმა ბუზღუნი:
შენც რომ მაწვები,
აღარ მეყო ლოდის სიმძიმე?!

1969

ჩემი ფრთებდამწვარი თბილისი,
ფიქრში ისევ დგას ამაღლებული
და ბაბილონობს და ქანაანობს,
მე კი,
მოწყენილი, ვითარც ბელურა,
ვზივარ დარდის ტოტზე და... ვქანაობ...

1994

სიცოცხლე,
ვით ტოტი ძახელის,
წამსვე გრძნობს ღამისფრთის
შერხევას,
და საიდანღაც მოისმის ძახილი...
და ვიცი ერთხელაც,
მე და სიკვდილი დავდგებით პირისპირ.

1994

დოფაჩილთან ხე წიფელის
ფეხზე წამოდგომას ლამობს,
მეხით დამწვარ-დათუთქული
და ნელ-ნელა იცვამს სამოსს –
ჯაშგვიდიას და ფუთქურის.

1959

თაბორი

შარა – ბილიკებით სახე დაკეჭნილი,
ვითარც ხევსური
ან ვითარც მოხევე,
ამაყად დამდგარა თაბორი,
და ყალიონივით უჭირავს ორხევი
და ნისღებს აბოლებს.

1992

ოქროს მთიებით მოჩარდახული,
ღამეში მიჰქრის მოვარის კარეტა,
უკან ღრუბლების სდევენ ჰიპები,
ტაღდა მოსული ქარის მხარედან,
ზღვათა ქვეყნების –
ამბავს მიყვება.

1972

ის გათენდება სამარადისოდ,
ვითარც შეფერის მარისს
და ოქტანტს
და მერე ღამით ღურჯი ცა ქართლის,
მის დიდ სინათლეს დაუბრუნებს მიწაზე
მოკვდავთ,
მირიადი მნათობთა სანთლით.

1994

უხარია და ეფინება გულზე მაღამოდ
ზღვას

თოლიების წივილ-კივილი,
ღელვის მაღალ ცეცხლს გაჰყურებს
ფოთი,
და ნიკოლაძის დიდ აჩრდილს ნატრობს...
ასეა მუდამ...

დავა და შფოთი –
გაჩენის დღიდან მოსდგამს ზღვის
გეარტომს.

1961

ქრისტეს მსახური

საუკუნეთა სათვალეებიდან

მე ნათლად ვხედავ:

რომ ურჯულონი

და უსახური

სარკინოზები ჩვენს სულს და რწმენას

თუ როგორ სრესენ...

და – ტინად დგანან

ქრისტეს მსახური:

შუშანიკი,

აბო,

და ნერსე.

1965

არა,

არა და არ ხრის,

საუკუნეთა წამწამს,

ჩემი ქართული აჩენს

მზიან “ლილეს” და “ლალეს”,

ღიმილის ქათქათა კბილებს,

მზერის ნადვლიან თვალებს.

1990

ქალაქელი ბოგო

მე სოფელი და –

ის ქალაქელი

ბოგო,

რომელსაც სისხლი უჩქევდა,

გავყევით შუკებს და სოფლის დელეს...

და დელის პირას,

იქვე ბუჩქებთან

მოვხვიე ხელი და მოვეფერე –

ალბათ მიხვდებით,

რაც მოხდა მერე.

1955

სოფლად

მზის მოვანებას ბლავის ნახირი,
თუმც დედამიწა
ბნელში მძინარი,
სიზმარში დილის ნათელს აბოდებს,
და აღიდებულ ღამის მდინარეს
მიაქვს დასაველით მთვარის
ნაფოტი...

1957

საცეცხლურს მწუხრის აცვია ძაძა,
კვამლი თუ გესა,
ცისკენ იურვის,
და ლოცვის ტაძარს
რწმენისა და უფლის სამყოფელს
სცემს სურნელება ღვთიური.

1976

სიონში

ცივ ჯვარზე გაკრული,
მოწყალე თვალებით
დაგვცქერის უფალი შიშველი
და სუფევს სხვა იღუმალემა,
და ისმის:
ო, ღმერთო,
მიშველე!
უეცრად ზარის ხმა...
და შიშით კანკალებს:
სასანთლე,
საცეცხლური
და კანკელი.

1956

გაღვიძებული მამლის ყივილით
და სიყვარულით მკვდარი დღეები,
როს დავიწყების კარებს
მიაღვნენ,
წამს ხსოვნის ჭიდან მოგონებები –
ვარსკვლავებით
ამოკიაფდნენ.

1959

ქართველო

აღორძინება?...
იცოცხლე!...

დაცემა?...
არ იცოდი და...

განახეს

“შვილებმა”...

ჰეი, შენ,

ზვიადო ქართველო!

გაპყურებ გათელილ მშობლიურ

სანახებს,

ვით ნაპოლეონი ვატერლოს.

1992

ოსკ ანდერძი

მიტირონ...

მიგლოვონ ქართლის ცის
დრუბლებმა,

აქვთ ამის უფლება,
მე რომ ვუმდეროდი, იმ მთებმა,
დახარონ ჭადარა

თავი,

და ჩემმა შვილებმა –

შავი ზღვის ზვირთებმა,
ჩაიცვან სამოსელი შავი.

1993

მზე ჩადის...

და სოფლის ბოლოში,

ვიღაცა იძახის: ბათა, ვო

ბათათა!

მიდამო ყრუ არის... არსაით პასუხი,

მთას თოვლის პერანგი აცვია ქათქათა

და უკეთია ბილიკის –

ჰაღსტუხი.

1959

✽

გული გულს იცნობს...
და რა ვუყოთ,
თუ არ მემხრობა,
მგოსანთა არა!
მელექსეთა –
ეს წვრილფეხობა.

1994

სოფელს ისევ კლავს წყურვილი
და ზღაპარში,
ღურჯ წყაროსთან,
გველემაპი ჩანს ახმახი, -
მთხოვნი მსხვერპლის შვიდის არის,
ფეხზე უდგას -
თოფს ჩახმახი,
ცერზე უზის -
მშვილდს ისარი.

1968

როგორც ტობალი

ფიქრით,

ნაპირზე ვცხოვრობ ვეფრატის, -
ძველ ნასახლარზე ჩემი წინაპრის,
და წყალს ჩავცქერი, როგორც ტობალი
და ნათლად ვხედავ:

ათასწლეულ დამის სიღრმიდან
მზე ბნელს მთარღვევს და
კოლხეთში დილას მოგალობს...

1982

ზამთრის ღამე რიწასთან

გადმომდგარა ციდან მთვარე –

ნიაბორად,

ან ჭედილად,

მთაში სარკედ გდია რიწა,

ცა –

ოქროთი მოჭედილა,

ვერცხლში ცურავს დედამიწა.

1976

რომი

და აჰა, რომი...

და წარსულიდან,
უცებ ბატების მესმა ყაყანი,
ამ სილამაზის გადარჩენისთვის
ბატებს –
თაყვანი.

1983

1626

ხელთ შუბთა ტყე აღუმართავთ,
თავზე მუზარადი ხურავთ –
ქართველ მხედრებს აბჯრიანებს,
ბაზალეთთან,
სააკაძე –
ხმალში იწვევს თეიმურაზს
და... ქართლს ტანში აჟრიალებს...

1959

ქარი, ღრუბლების გუდა-ნაბადით
(ცხრა მთის გადაღმა
გადახვეწილი),
გზას მიუყვება ისევ გულდიდად...
აქ,
უღმერთობას ზეცას შესწივის,
გადმოვარდნილი ბარტყი -
ბუდიდან.

1967

თოლიების თეთრი ფრთებით გადახურული
ზღვა,

აშრიალდა უცებ ტყესავით
და ერთი ტალღა ქცეული ნუკრად,
ამოკუნტრუშდა ნაპირზე და
რომ დამინახა
დაფრთხა...

და წამსვე გაბრუნდა უკან.

1959

მისი ხშირი სტუმარია,
 შემშილი და
 სიმართოვე,
ასე მოხდამს ამ ჩემს თვისტომს,
 თავისას ის რკინას ტოვებს
 და სხვას აძლევს
 ამეთვისტოს.

1989

ცა ისევ სტეორცნის
ელვის ქამანდებს,
ქარიშხალი კი, ვით
მეჯინიბე,
ღელვაში სრბოლას კვლავ მისცემია,
ზღვა ყალყზე
მდგარი
არის ჯინიბი,
ტალღები –
გაუხედნავი კვიცებია.

1977

ყვავილების ბოლში ახვევს,
მზე ატამს და ალიბუხარს,
კვირტი ახელს ნატკენ თვალებს,
ღამით ცეცხლის ალი ბუგავს
ცად –
ვარსკვლავთა ნატერვალებს.

1989

ქართლის მთები

“იალბუზზე ფეხი შედგა,
დიდმა მთებმა იწყვეს დრეკა”.

ვასტანგ მეფის ფეხის ნაღვამ
მთებზე –
სამკვიდრებელს აძლევს,
შიდა ქართლი “იბრაგიმებს?!”

ვაჰ,

დედასა!

მთები მკერდზე,
ზვაეთა მუშტებს იბრაგუნებს...

1992

უკანა კარიდან გავიდა სიცოცხლე,
და ისე წავიდა,
მაინც ვარ მე,
მისი ერთგული,
მზე და მთვარე კი არ მტოვებს წამითაც,
ვითარცა ტალა და ებგური.

1990

უამს მიმწუხრისას შენზე ფიქრი
ისევ მეწვია
და უთენია წყნარად დამტოვა,
მიმოვისედე სიხუმეში დამენათევმა,
წარმოვიდგინე:

ქვეყნად მარტო ვარ,

და...

დამიარა ტანს ურუანტელმა.

1966

სარჩევი

წინასიტყვაობის მაგიერ.....5

მთვარის ტადარი.....25

კვეტერა.....26

კოლხები.....27

კოკორინა.....28

ზამთარი მთაში.....29

დაისიდან – აისამდე.....30

* * * რომ უნთია გულში ცეცხლი... ..31

მზე.....32

შენი ქართლი, შენი კახეთი.....33

უცნობის ეპიტაფია.....34

ჯვარცმა, ცეცხლი.....35

ანდერძისმაგვარი.....36

ატლანტებს და ტიტანებს.....37

* * * წვიმდა.....38

გათენება.....39

* * * სასაფლაოზე სანთელს რომ

ვანთებთ...40

ზამთარი.....41

ცა.....42

მთაში.....43

აგათა კრისტო.....44

ივლისი45

კოლხეთის წარსულს – ხარ

მიჯაჭვული46

შემოდგომა47

მარსი, ვენერა48

ცა, დედამიწა49

* * * წეროებივით ყელგაწვდილები... ..50

გაზაფხული მთაში.....51

მთვარე – დეღვის ფოთოლი52

სალამური53

ბაადური54

მედვას კოლხეთი55

ბითლზი.....	56
დღის არმადანი	57
ილიგნა და ბურანუნი.....	58
მზის შვილი	59
დიდგორი, კრწანისი.....	60
მეხი, მეხი.....	61
მარჯნის რიფები	62
სამეგრელოს მეოთხე დალაშქერა.....	63
პლუტონის ბინადარი.....	64
მდიდარი, ღარიბი	65
*** რვა პლანეტა ჩახჩახებს... ..	66
ჩემი ზღვა.....	67
100-ტომი	68
*** ჩამავალ მზის “ბიჩოკით”... ..	69
ასტეროიდს, მეტეოროიდს და... ..	70
*** ათასწლეულების მერეც... ..	71
ქრისტეს მხედარი კოლხეთიდან.....	72
ისე, როგორც იობი	73

“კოლხური ფსალმუნების”

ოცდაათტომეული.....	74
*** სოფლის შარა-ბილიკებით... ..	75
პლანეტებს და სფეროებს.....	76
ლომისობა.....	77
ოდოია და ენგური.....	78
ისევ კავკასიონი.....	79
პოეტის ასტომეული.....	80
ლაზი, პელაზგი	81
რწმენა.....	82
მარტის ღამე.....	83
შავი ჭირი.....	84
მზის ბეჭედი	85
მაისის ღამე.....	86
ვარსკვლავი	87
“მეგრელთდამცველები”	88
ქართველის პროფიდი	89
*** უსამანო ცა, ვით ეკლესია... ..	90

რიურაუი.....	91
მრავალწერტილი... ..	92
თაგორს, ლორკას და უიტმენს	93
*** ცად ეყარა ოქროს კვერცხი... ..	94
ეგრისელო! არ ხარ მარტო.....	95
15 მაისი.....	96
ხილვა: პომპეუსი მცხეთაში... ..	97
*** მარჯვენაზე მწოლიარე... ..	98
ატლანტი, პლუტონი.....	99
თუთარჩელა.....	100
საწმისი და გრაალი.....	101
*** ვით მონადირეს მაზე ქურციკი... ..	102
*** ჩემი იმედის მწვანე ბალახი... ..	103
*** როცა გულ-მკერდზე დამაყრიან... ..	104
ინანა	105
*** ზღვაში დამხრჩვალთა სულები.....	106
*** ქვეყნად სიკვდილის გარეშე... ..	107
წარწერები ნეკრესის.....	108

“ექვსი დღე”..... 109

*** ფეხდაფეხ დამდეგს არყოფნა..... 110

*** მეფეებს ცეცხლით და ომებით... .. 111

*** წყვლიადში გზას რომ მიიკვლევს... 112

*** არ-რა არსებობს ქვეყნად..... 113

*** სადღაც მუხის ფულუროდან... .. 114

*** პირი წყლითა მაქვს სავსე... .. 115

მადო ჩქიმი არაბა 116

*** საიდანღაც ხმა გესმის... .. 117

არაბესკები 118

დასაბამი 119

*** დაცემის არა... .. 120

*** სულს თუ აქამდე ვნაბავდი... .. 121

ქრისტეს ინიციაციებს..... 122

* * * ქართლის დიდი წარსული... .. 123

* * * ასე იყო: თვით უფალი... .. 124

მტკვარი ზამთარში..... 125

ისევ ქალღეა..... 126

ხილვა: ბაბილონი.....	127
* * * ათა-ბაბადან ასე ყოფილა... ..	128
ვარსკვლავიანი ღამე	129
* * * წინაპრის თვალთაგან ნაშუქი... ..	130
* * * კლდეებს გამოქცეულები... ..	131
კოლხა 5185-5120.....	13
გრაალის ბარძიმი.....	133
* * * მზემ ჩაიარა... ..	134
კიბელეს და კოპალეს.....	135
* * * მოვლენ ანგელოზები.....	136
* * * ცისქვეშ ათასწლეულები... ..	137
* * * ჩემმა კოლხმა წინაპრებმა... ..	138
* * * ყოფნა... ..	139
* * * ღამის ტოტზე ყორნებივით... ..	140
* * * მეცხრე ცაში ბინადრობენ... ..	141
* * * პონტოს სანაპიროზე... ..	142
სოფელსა და ზესთასოფელს.....	143
ეზოტერიკული	144

არგოლიდს და არკადიას.....	145
* * * მზეს და სითბოს არიგებ... ..	146
* * * როდესაც მზე ჩავიდა... ..	147
დიდი დღესასწაული.....	148
* * * ზიხარ სპეტაკ პეგასზე... ..	149
ხმა წუხილად ცაში ადის.....	150
სამცხე-საათაბაგო.....	151
„კოლხური ფსალმუნები“.....	152
* * * ცამდე ასვეტილ კლდეებს შუა... ..	153
* * * რაც დრო გადის... ..	154
La Madeleine.....	155
* * * სხვაა იგი ნათელი... ..	156
კოლხი კორიბანტები.....	157
ნისლის ფთილა	158
* * * საიდანდაც სიშორის... ..	159
მართას ვედრება.....	160
* * * თვალს მოავლებს მიწას ელვა... ..	161

კოლხო	162
*** უამს მიმწუხრისას შავი ყორანი... ..	163
*** რა იყო ნეტავ... ..	164
ბერი თევდორე.....	165
*** სისხლით მორწყულ ქართლს და სამცხეს... ..	166
*** მოყვავილე და უსამანო... ..	167
ფესვები.....	168
*** სადღაც მიიკლაკნება ელვა.... ..	169
*** ალბათ მალე ელვასავით... ..	170
*** დილას ტორებს სცემს ყალყზე შემდგარი.....	171
თუში	172
*** მოულოდნელად როდესაც წავალ... ..	173
*** წუთისოფლის შხამით აღესილი... ..	174
დიონისე.....	175
*** სულთამობრძავი ეს საუკუნე... ..	176

*** ღამის მიღმა...177

*** ვარსკვლავთა ნაკვერჩხლებზე
დაყრილებს...178

*** ასეა წუთისოფელი...179

*** ღამის ტოტზე შემომჯდარი მთა... ..180

*** ფერთა მუსიკის იყო მგოსანი...181

*** ქვეყნად სიკვდილი არის მეუფე...

*** რწმენის სანთლად ანთებული...183

*** ფიფქები...184

*** სამშობლო იყო ჩემი ოცნება...185

*** ცას ტოტზე მცოცავ შეღამების...186

*** შეელას ითხოვდა...187

ვით გილგამეშმა.....188

*** უცებ განახვეს ღამის კარები....189

ჩემი ბავშვობა იქ არის.....190

*** აბრიალებს მზის ცეცხლიან
თვალებს....191

*** ქვეყნად არავის ეცოდინება...192

*** ნაპირს მოადგა და ხელი
 დამიქნია... 193

ციცინათელა..... 194

ჩემი ფაზისი..... 195

*** საუკუნემ მეოცემ... 196

*** გადმონადენი ათასწლეულებს... 197

თელა და იფანი..... 198

*** ზეიმობდა ბუნება... 199

*** ცისა და მიწის დასაღიერთან... 200

ჭყონდიდი..... 201

*** დარდს და სიხარულს... 202

*** აჰა... 203

*** ზღვას... 204

*** ქართლის ცა მიწას ემხოზა... 205

მკვდრის მზე..... 206

*** მაღლა მიიწევს ღრუბლების
 კვამლი... 207

*** ქვემეხივით ღვას ურემი კართან... .. 208

*** ეინვის ზანზალაკებით...209

*** აზრს შებმული სიტყვის რაში...210

ქედები.....211

*** ელვის ვარდისფერ ძაფით
დაღამბულს...212

ბორგავს ენგური... გრგვინავს არავგი... 213

*** თავზე ეხურა თოლიების თეთრ
ჩალმიანი...214

*** ხშირად ვუსმენდი სობისწყელის
ჩურჩულს...215

*** ზღვა მუშტებს იშენს...216

*** ცაცხვების ხისქვეშ...217

*** ჩემი ფრთებდამწვარი თბილისი.... ...218

*** სიცოცხლე...219

*** დოფაჩილთან ხე წიფელის...220

თაბორი.....221

*** ოქროს მთიებით მოჩარდახული...222

*** ის გათენდება სამარადისოდ....223

*** უხარია და ეფინება გულზე

მალამოდ...224

ქრისტეს მსახური225

*** არა...226

ქალაქელი გოგო.....227

სოფლად.....228

*** საცეცხლურს მწუხრის აცვია

დაბა...229

სიონში.....230

*** გაღვიძებული მამლის ყვილით... ..231

ქართველო232

ისევ ანდერძი.....233

*** მზე ჩადის...234

*** გული გულს იცნობს.....235

*** სოფელს ისევ კლავს წყურვილი... .236

როგორც ტობალი237

ზამთრის ღამე რიწასთან.....238

რომი.....239

1626.....	240
*** ქარი, ღრუბლების გუდა-ნაბადით...	241
*** თოლიების თეთრი ფრთებით გადახურული ზღვა... ..	242
*** მისი ხშირი სტუმარია.....	243
*** ცა ისევ სტყორცნის ელვის ქამანდებს.....	244
*** ყვავილების ბოლში ახვევს... ..	245
ქართლის მთები.....	246
*** უკანა კარიდან გავიდა სიცოცხლე....	247
*** უამს მიმწუხრისას შენზე ფიქრი ისევ მეწვია.....	248

ვაჟა ეგრისელი

კოლხური ფსალმუნები

100 ტომად
ტომი 98

VAZHA EGRISELI
“KOLKHURI PHSALMUNEBI”
ONE HUNDRED VOLUME
VOLUM 98

გამომცემლობის

რედაქტორი

– ტატია დიოსკურელი

მხატვარი

– სპარტაკ ცინცაძე

მხატვრული რედაქტორი

– ირაკლი უშვერიძე

ტექნიკური რედაქტორი

– ნანა ღუმბაძე

კორექტორი

– ნინო უპილაური

კომპიუტერული

უზრუნველყოფა

– ნანა და დათო ყანდაშვილები

გამომცემელი – მურად ჯოლოგავა

ფასი 20 ლარი

თბილისი
2020

გამომცემლობა „უნივერსალი“

თბილისი, 0186, ა. ჯორჯიძის ქუჩის №4. ☎: 5(99) 33 52 02, 5(99) 17 22 30
E-mail: universal505@gmail.com; gamomcemlobauniversal@gmail.com